

A legkellemesebb otthoni szórakozás

egy

WÁGNER beszélőgép

Tölcséres vagy tölcsérnélküli, 120 K-tól 500 K-ig. — A «Wagner»-hanglemezek a legjobb gyártmányok.

Álom, álom.
Egy a szívem, egy a párom.
Te rongyos élet.

Csárdáskirálynő

A jányok, a jányok.
Mint egy bálványt, úgy imádlak.
Hajmási Péter, Hajmási Pál.

Három a kislány:

Ó, be duruzás.
Arva a ház.
Drága szép muzsika.
Tavaszi felhők.
Már vége, már vége.
Dal a három kislányról.

Mágnás Miska:

Hopsza Sári.
Czintányéros ezudar világ.

Háborús felvételek:

Katonasors. I. és II. rész.
Táboriünnél. I. és II. rész.
A hazáért. I. és II. rész.
Bakanóták. I. és II. rész.
Katonanóták. I. és II. rész.
Csillagfényes nyári éjjel volt.
Egy katona temetése.
Húzd, húzd keserűn.
Börténreztámnak bőrből a fedele.
Kávéházi Konrád.

Hári János a muzsika fronton.
Estére indul az ezred.
Vasárnap várom a bakámat.
Messze mentél, nagyon messze.
Darumadár ha elszállsz dél felé.
Őszszel arra ébredünk.
Falmegyek az Uristenhez.
Kalapomon piros rózsza.
Tyűh, de ketya jó kedvem van.
Megjött a Sári.
Harminckettes bakagyerek.
Kerkes András.

Ácsi, cigány.
Buczka tetőn.
Kárpátok gerincein.
Zokogva sír az őszi szél.
Mikor az est mesélni kezd.
Zsuzsi kisasszony.
Lesz még ünnep ezen a világon.
Tiszaparti nóták.
Egyszer mentem el a bálba.
Gyárlás telefonál I. és III. rész.
Pária Mórész. I. és II. rész.
stb. stb.

Darabja csak 7 korona.

WÁGNER

«Hangszer-Király» országszerte elismert elsőrendű magyar hangszerek és beszélőgépek áruháza, a világhírű «Favorit» hanglemez- és beszélőgépgyár főraktára

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

FIÓKÜZLET: IX., Ráday-utca 18. sz.

Figyeljen a „WÁGNER“ névre, hogy máshova ne tévedjen! — Telefon: József 71.

Nagy fényképes hangszerárjegyzék ingyen és bérmentve. — A lejátszott vagy törött lemezeket megvesszük!

46. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, NOVEMBER 18.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetés:
feltételek:

Egészévre — 30. — korona.
Félévre — 15. — korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

A «Világprónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postálag meg-
határozott viteldíj is eszolandó.

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA PÓLÁBAN.

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

... A királynő a szomszédaira nézett, a nászfák alatt egymás után oltódtak el a mécesek, köröskörül a síró gyönyör süttogott fojtottan mindenfelé... Antiope reszketni kezdett az egész testében; ép a hold kereső fényébe lépett ki, midőn vele szemben a határtiszta szőlő fölött a férfierőből szintén kilépett valaki. Hatalmas alak, szinte óriás: biborköpeny a vállán, dardan arany szandál a lábán, mellén királyi vért, fején pedig arcotárnnyékoló jellegzetes nagy trójai sisak, ugyanolyan, a milyen azon a metszett kristályon látszott. Neki arczába csapott felhullámzó vére: «ő az, a mentőm!»... szívdobogva nézte: csakugyan nagy, szinte óriás, — áll ott, nem mozdul, vár; persze, hisz királynővel szemben nem a férfi az első, a hívó szó! A királynőnek kell kezdenie. Antiope-nak a torka szorult, a szó alig fért ki rajta, — végre küszködve menekült a kiáltás ajkai közül:

— Priamus!
Szállt a hang, a szó még reszketett a légben, midőn már is egy hatalmas férfiszó zendült fel utána. Űzte, utólérte, szinte átölelte azt a másik hangot ott a magasban:

— Antiope!
Az ő neve... A királynő összeresztette, a kiáltás úgy hatott rá, mint valami közvetlen testi érintés; olyasmint érzett, mintha már is fogná, ölelné, birtokba venné őt Priamus. És annyival riasztóbban érezte ezt, mert vele szemben ott a tisztázott át valóban jött, rohant előre a trójai. Terebélyes vállát s domborműves érc-lábvedőit kedvtelve csillagította a holdsugár, csak arca maradt továbbra is mély árnyékban a sisakellenző alatt. A királynő a lomb alá, a homályba tántorodott s a nászfa öreg cédrusderékához dült, — mit tegyen? ösztöne szerint világga futott volna, de erőt vett magán s lehunyt szemmel lihegve, remegve várt. Jön, itt van már, — no most!... és ekkor mint emberrel tett vihar kapták el szenvedélyes ölelő karok. Ő hagyta, csak ép akkor ellenkezett, mikor a kereső, támadó ajkak az ő bűvő, menekülő, tikkaadt ajkaira csaptak le. De a tusa nem tarthatott soká, — egyszerre tüzet fogott, gyúlni, égni kezdett a szája s attól fogva nem félt, hirtelen megnyugodott, nem is mozdult többé Antiope. Itta a mámort a Priamus ajkairól, közben a kielégített boszú, a szabadulás ujjongásával gondolt Theseusra s csak annál eszeveszettebben adta vissza a csókot. Maga is elámult, hogy ez így kevésbé esik nehezére... A mohára rogytak. És oly édes volt az a csók, hogy a királynő nem állhatta meg: önfeláldozó, de kihívóan, szinte büszke diadallal mormogta, — és mert ép órá gondolt, hát az ő nyelvén, jómi nyelven motyogta magának:

— Nos, Theseus, — hát mégis csak megszabadultam tőled!
Csend. Körültük ezer sóhaj pihegett a lombon átszűrődő fény ezüst porában. Priamus ajkai egy percze elengedték az övét, de karjai annál szorosabban fonódtak a dereka köré:

— Azt hiszed?
Halk szó, de szintén jómi szó volt ez. A királynőnek fel se tűnt első pillanatra, csak utóbb kezdett ámulni: oly ismerős! A trójai ismételte:

— Azt hiszed?... Csalódl. Nem szabadulsz. S magához kapva, szilajon tette meg hozzá:

— Most vagy csak igazán az enyém!
— Mi az? — riadt az amazon. — Ki vagy te?!
Vad tusa ott a fa nászmérese alatt. A királynő könyöke hanyattbőkte a völgyégy fejről a trójai sisakot:

— Theseus...!
Az ál-Priamus csak ném eszertette. Lélegzet-vevő szorosan fogta s a nyakába sügta:

— Hát nem ösmertél rám a csókomról?
— Ah...
— Meg akartál csalni, úgy-e? — folytatta évdőve az athéni, — de lásd, nem sikerült, csak önmagammal tudtál megcsalni!

Az amazon lihegve birkózott vele:
— Eredj... Árulás, csalás, nem te vagy a mátkám... Gyűlöllek!

— Szeretsz!
— Ereszsz —
— Soha többé. Hasztalan küzdesz.
— Maha Mai!
— Hiába hívod. Isteneid elhagytak. Az enyéim győztek. Aphrodite...
— Nem, nem!
— ... ő akarta s te im' szót fogadsz, hozzám menekülsz előlem!

Fojtott kiáltás, elhaló, csókbafuló:
— Melanippe!
Theseus megfordult s Antiope macskaként siklott ki a karjai közül. Csak ép az ezüst bárdot kapta fel s a lombszobából az erdőbe tűnt. Az athéni utána. Futottak a csókos párok nászfái közt a szerelemrőn át, ám az adonis mámor e szent percében ugyan ki látta, ki vette volna észre őket? Hamar túlsuhantak a sóhajok táborán, már bent voltak az ő s rengetegben s itt egy holdas tisztás szélén végre elfúlva állt meg Antiope. Megfordult, bevárta s bárdját emelte üldözőjére, de nem volt ereje... a kettős ezüst fejseje a fűbe hullt kezéből s ő tehetetlenül zokogott fel az éjbe:

— Elhagysz, Maha Mai!
Theseus gyöngéden fogta át:
— No látod...
A szemek hűnyódtak már a vállán. Az athéni felkapta a királynőt, csak ép a tájékozottó csillagokra pillantott fel s azzal suhant vele az erdőben tovább. Észre se vette, hogy valaki lihegve ér mögé, hogy Melanippe felragadja a földről az ezüst fejsejt s ő a «ohscoló», az egyszerű gyilkos szándékkal emeli karját. A bárd ép villanva lendült magasra, midőn Antiope felriadt s mintegy pajzst vetette oda önfelét szavát a sújtó él elé:

— Ne bántsd...!
Theseus hátranézett. Szánakozóan mosolygott a döbbenő Melanippére:
— Helyes szándék, hú amazon... Ne félj, nem bántalak. Csak azt a bárdot add ide, úgy...
Aztán ennyit tett még hozzá:
— Jer te is.

A hercegnő Antiope-re nézett. Megadóan sóhajtott fel:
— Követlek.
S futott a rohanó athéni után a szent renetegben át. Iszonyodva ismételtette: «áruló!... áruló!...» De azért folyton meg-megállt s aggodva figyelt hátra, vajjon nem üldözik-e őket? Sőt utóbb ő volt az, a ki helyes irányba terelte az el-eltevédő Theseust. Óvta, figyelmeztette, útbaigazította: «vigyázzunk, erre vagy arra amazon járörök, lykastos csapatok lehetnek... Soká bolyongtak így, a míg végre a Szent Hegység felé a síkra lérték. Egy útkeresztetődésnél a hercegnő megragadta az athéni karját s a bokrok árnyába mutatott:

— Ott két ló vár s mellettük egy athéni sisak... Látod?
— Phorbas, te vagy az?
Theseus vigyázva tette le Antiopét. A királynő karjára támaszkodva ocsudott. Felnézett a már magasra gördült holdtányérra, aztán hátra, a Szent Hegység gerincei fölé domborodó Adonis-omromra pillantott. Élt, nyugtázt, temetetlen fénybogártól sziporkázott az az orom, most azonban egyszerre mintha sziklagyökereig meg-rázkódott volna. Az oromerdőből egéshatóság szörnyű kiáltás csapott a magasba, a háborodás, a düh szava lázadt. Antiope elfehéredett:

— Hallod, Melanippe?
— Hallom...
Messzeséges kiáltás, száz ekhó tépte, szag-gatta, míg ide a síkra ért, de két szót a zagyva zsongásból azért így is tisztán ki lehetett venni: «áruló!... megszókött!» A királynő mint sebzett vad hördült fel:

— Nem igaz! nem igaz!
Egész az esztét vesztette. Vadul lökte mellbe a támogató Theseust, kiszakította magát s hadonázva kezdett futni vissza az Adonis-omrom felé. Az athéni meg se mocezzant, csak búcsúzóan kiáltotta utána:
— Eredj...
Antiope megállt. Theseus biztatta:
— Eredj. Én nem erőszakollak. Még csak nem is hívlak.

A királynő lehajította a fejét. Lopva, szégyenkezve fordult vissza:
— Búcsúom tőled...
Habozva, lassan ért hozzá. Ott aztán reszkető hévvel borult a nyakába s mint érző, piruló gránátalma a gallyán, úgy csüggött az athéni ajakán. Küszködve nógatta, biztatgatta magát:
— Megyek már, megyek...
De sehogy se tudott szót fogadni magának. Karjai csak annál szorosabban fonódtak a Theseus nyaka köré. Maga is szégyelte már:
— Megyek... Segíts már: küldj el, taszítsd el!

— Igen, — sürgette Melanippe — taszítsd el őt...
Az athéni vállat vont:
— Eredj hát!...
S nyers mosolyal nógatta el őt magától. Antiope elképedve meredt rá:
— Lelketlen! hát csakugyan nem szeretsz?!
S az ajkak megint összeforrant. És csak annál szorosabban. Mögöttük a távolból zendülve nőtt. közeledett a száz ekhóba botló messzeséges szó. Már tisztában hallatszott: «nem Priamus... szolgálja bevalotta: Theseus volt... vele szókött... utána!» S mintha a nyüzsgő Adonis-csücskal együtt a Szent Hegységnek minden egyes orma lábra kelt, megindult s utánuk gurult, rájuk, a síkra borult volna, az üldöző üvöltés egyszerre közelebb harapódzott a nyomukba. A királynő Theseushoz simult:

— Késő... Végem! Lelkemet tettem bele abba a csókba s azt hittem, Priamusnak adom...
— S én fogtam el!
— Igen, nálam van...
Mögöttük nőtt az ordítás: «utána!... áruló! hazaáruló!»
Antiope-nak remegett a hangja:
— Igaz. Az vagyok. Hazaáruló...
— Az vagy, az, tordelte kezeit Melanippe.

A királynő mint valami megnyilatkozó új isterre nézett fel Theseusra:
— De nem. Tán még se vagyok hazaáruló. Hisz te vagy az én hazám... és nem téged árullak el!
Phorbas aggodva figyelte az üldöző csapatok bontakozását a völgyből. A nagy nász ott az Adonis-omrom nyilván abbamaradt. A kürtjelek talpra és harezra riasztották a mohanyosolyákról a menyasszonyok csókmámoros ezreit, — a legszebb percében kábultan ocsudtak, birkózva szabadultak az ölelő karok közül s úgy bomlott hajjal, lengő szoknyásan jöttek, rohantak le a Sójajok völgyébe az órasapatokhoz: «gyert, gyert nekünk!»
A mit sem értő kheták és paphlagonok beléjük esimeszkedtek s csókot követeltek, de a most már egészen felébredt amazonok dühönten rúgták el őket, esetleg fegyverrel, véresen feleltek nekik... Csörrent az a fegyver, már fenyegetően dobbant a pata onnan a Szent Erdő felől. Phorbas sürgette urát:

— A delosi napistenre, siessünk, Theseus. Messze van Lykastos s rajta még messze túl az a rejtett öböl, hol hajónak várnak ránk...
Lóra! Theseus ölebe kapta Antiopét s az ezüst bárdot subogtatva már elől vágatott. Phorbas ép a maga paripájának a sorényét ragadta meg, midőn egyszerre észrevette a mögötte álló, tanácstalan, sápadt Melanippét. Gyanakvóan förmedt rá:

— És te? ki vagy te? Eh, nem kell ide tanu, ki gaz üldözönket nyomra vezesse...
Már kardot rántott, hogy leszúrja, midőn az amazon sikolya megállította:
— Jó, de előbb vedd vissza a gyűrűdet, a mit ott a ziggurathon nálam hagytál, itt van!
Most ösmert csak rá. Eszébe jutott, hogy a ziggurathon akkor Melanippe segített neki követelekét levenni. És újból s különös kellemmel érezte a hercegnő ujjait a halántékán:
— Te vagy az, fenség?
— Én és ime könyörgök: ne hagyj itt, hogy mint árulótléjpen szét az amazdún, — legyek áruló én is, vigy királynőm után!
— Viszlek.

És tovaszágultak. Jobbra-balra már nyilak sivitottak versenyt velük. Phorbas aggodva, gyöngéden tartotta pajzsaát a karjai közt lapuló Melanippe föl. A fejét elősávta:
— Mily különös, az imént még meg akartam ölni... Kár lett volna!

XIV. ÁRULÓ.

Az új fáradt, de nem alhat, egy percze se hunyhajta be a szemét; a természet tavaszi láztól tikkad és még se pihenhet; az álmos föld nyögve rázkódik a talpraszokó Amazonország riadalmától. Mert talpon már az egész Asszonyország; nemesak a nászép rohan alá a Szent Hegység felé, hanem egymásután vészlelekkel ébred mind a három város, — tízezrek nyargalásától dübörög a Dias-sík, a táj dült hangyabolyként nyüzsgő Themiskyra, Chadesia és Lykastos közt. A hold halaványodik, kelet világosodik, már meg lehet különböztetni a száguldó nőharezosok piros, kék és zöld sipkáit; sok, igen sok amazonnak azonban nem sipka, hanem koszorú a fején, ezek a nászról riasztott menyasszonyok, kik öv nélkül, tépett szoknyában kaptak lóra s szelnek álló csupasz kellel vágatnak s pattantják az ijat. Villan kezükben a kettős kékezes-kezekeze... A hajnali szellő hamar lefújja ajkukról a csók pihegését s testükről az ölelő karok érintését, nem ijedt sóhajtozók ők többé, hanem szilaj harezosok ismét; szállnak, szinte szárnyon járnak, úgy repülnek paripáikon s akár egy királynőjét veszítel méhraj zsonganak ki a felséges szökevény után a tengerpartra. Késő! Theseus vitorlájára már egyre kisebbedik a nedves kék távolban s a tengerbe rohanó amazonok csak átközölő öklüket rázhatják az árulók után. Öklök emelkednek a ziggurath tetejéről is; Orythia áll ott Menyhiával s velük van az éjjel habból érkezett Molpadia is, a «férjölő» a haragtól reszkette víjjig: «hát nem megmond-tam? Mögötte a kis Penthesilea sir: «anyám, tán meghalt a jó édes anyám?» Tralla durván torkolja le: «anyád él, de azért mégis halott, tudd meg, a Melanippe név is örökre átkozott. Ajkadra ne merd venni...»

Itt a józanító reggel. Az amazonok a kudarez szegényével ünetnek, özőlenek vissza a Lykoston túli tengeröböl felől. Szörnyű rossz a kedvük, főként a szoknyás menyasszonyok rángatják és sarkantyúzzák vérsere lovukat; átkozzák Antiopét, de ugyanakkor a kielégítelenséges keserű dühével szidják a miatta félbe-maradt nászjezsakát is. Bosszúért lihegnek, ám ugyan kin töltsek ki ölni, rombolni vágyó haragjukat? Komoran közelednek, egyszerre aztán rikoltozva, ádáz örömmel mutatnak oda Themiskyra falai alá. Nagy csapat ünnepi öltönytű virágkoszorús ifjú lapul és bujkál ott; a csókszomszjas adonis-völgyének ezek, fegyvertelen kheták és paphlagonok, kik a nagy tilalom ellenére ide mátkák után merészkedtek. Ők még mámorban vannak, hogy integetnek! mely könyörgő szerelmesen tárják a karjaikat: jertek, térjünk vissza az Adonis-omromra, folytassuk a csókot!... Günykacszaj rá a felelet, harsogó, ketyetlen; az amazonok kijózanodása a nősténypókokénál könyörtelenebb, állnak ott gonosz röhöjjel, némelyek komédiázva utánózzák a paphlagonok szerelmes mozdulatait, mások megvetően rikoltoznak: «oh beh utálatos vagy te ellágyuló férfiarom!...» s a következő percében már nyilak és hajított dárdák százai teperik, terítik földre a vakmerő szerelmeseket. Duhaj mulatság, az amazonoknak mindjárt jobb kedvük lesz tőle; lórol szállnak s vihogva állják körül a vonaglókat, kik közül sokan még-

haldokolva is hozzájuk kúsznak s a lábaikat próbálják ölelni. Még nagyobb vígasság támad erre, a legtöbben elrúgják a tolatkodókat, de vannak, a kik a vállukat vonogatják és sajnálkognak: «kár, e kinba csukló karok előbb kicsit még minket ölelhetek volna...» Így szórakoznak, a míg csak a megbotránkozás hírtelen kitoró dührohama minden más zsvályt el nem hallgattat; mi az? mi az? az amazonok százával mind egy helyre tódulnak a bástyafal alá. Hátát e falnak vetve egy tépett koszorús adonis-menyasszony áll ott a gyűlölködő, szitkozódó félkör közepén; a lenge szép Aella az, ki a véres hajszában ráösmert a maga völegényére s mindennel daczolva ép védően emeli fel, szerelmesen öleli magához a halálra sebezett paphlagon ifjút. Szeme láng, arca piros a méltatlankodástól, elszántan néz az ijat és dardát emelő tömrege, mely kárörvendően vijjog a rajtakapottra. Egyelőre még csak tréfnálnak vele; Aella reszkető kézzel kapja el és szedi ki a nyilakat kedveséből, de a mint egyet kivész, nyomban két más új fűródik a szerencsétlenbe a jól érzelő, röhögő körből, olyan végre a paphlagon már, mint egy tűpárna s a szerelmes amazon sírva ereszt el az élettelen. Aella könnyező két szeméhez kap s egy adott jelle őt is száz nyíl és dárda járja át s szögezi, feszíti oda a bástyafalhoz... A ziggurath-tetőről Molpadia néz le s helyeslően intget a völegények hulláhegye felé, az amazonok végre észreveszik, a phryg sipkák a légbe repülnek s velük zigva száll fel az üdvözölő szó: «az új Első Királynő éljen!» Molpadia sikoltva felel a magasból: «halál az árulóra!»

A zöld sipkák lengve diadalmaskodnak. Annál búsbabban lapulnak meg a pirosak. Myrleia szörnyűködve mered maga elé:
— Áruló? Nem, nem... nem ő a hibás! Ármány, babonázás, a gaz férfistenek munkája ez. És ugyan hiába üjjonok ti, jaj nekünk, a vég már elkezdődött. Az idegen istenek már legyőzték a mi isteneinket...
— Ez alatt a hellén raj már messze szántja a kék vizet. Vitorlaszárnyas nagy vízi kotló, az athéni vezérgálya tizennyelve kisebb csirkehajót vezet s a kedvező keleti szél mentően sodorja őket a sinopei part mentén napnyugat felé. Tizennyoloz byblósi gyors kirkarah ostromhajó, melyeknek aggatott pajzsa mögött harezok az atikai fegyverek szoronganak... hogy várták a csatát, hogy örültek a vitézi próbának! s ime most minden harez és zsákmány nélkül tehetik le a kardot, sisakot, csalódottan vetkőzhetnek ki vértőlöntnyűkből: vége, nincs, nem is volt szükség rájuk!... Szinte duzzogva vonogatják a vállukat.
— Eh, akár el se jöttünk volna Pircusból!
— Bizony. Theseus egymaga, fegyver nélkül győzött.
— Igen, kard helyett csókkal intézte el az egész hadjáratot!
— Hja, szerencsés király, Aphrodite kegyeltje...
A hopliták fejszóvalva oldozgatják részzőgekel vert bőr lábvedőiket. Közben ki-kínéznek a dagadó háromszögletes vitorlák alól s humyorítva, kíváncsian pislognak az előhaladó hatalmas királyi gálya felé:
— Jól csinálja! Nemesak győz, de azonfelül még a csók is az övé. És szép az az amazonkirálynő.
— Szép bizony, pajtás. Akár a Helikon özei. És én azt mondom, mesebeszed az, hogy az amazonok leégetik a keltiket. Dehogy is! Ennek ugyan nincs leégetve. Jól megnéztem a holdcaeskas aranyzékjét... Olyan mint a mi asszonyaink...
... ha nem szebb, komám! Jól áll neki az a csillagos nadrag. Szerencsés Theseus!
— Sohse irigyeljétek. Megérdemli. Elvégre is a kaland merész volt: árulóban egymaga ment fel az Adonis-omromra. Az ő érdeme —
A hopliták összenéznek. Gúnyoros atikai szellem sziporkázik a szemükben.
— Hahaha... ötezer pár nászjezsakáját rontotta el, csak hogy a magáé sikerülhessen! És ez ugyan jól sikerült. Ott csókolóznak...
Sok mohó szem, mind dülledten mered a vezérgályára. Byblósi jármű ez is: kékre-festett ötvenvezős rengeteg kymba, három ember deréknyi árbocczal s akkora négyzögletes vitorlával, hogy akár egy egész falu bele-

takaródzhatnak mindenestől. E vitorlára ékes színekkel s a sötétben világító tyrusi üveg-szemekkel maga Pallas Athene van ráfestve; mondják, viharveszély percében az istennő e képe már nem egyszer lemozdult onnan a vászonról s úgy segített híveinek... Finom a cédrus bordadonga s e bordázaton belül temérdek ember alhat s ugyanannyi ló abrakolhat a kymba-hasban. Legpompázatosabb azonban a hajó két vége: úgy a hátulja, mint a delinorrú eleje jó magosra házikóvá van ácsolva s pedig oly fortélyosan, hogy e tarkára festett palotácskák lapos tetejére — így enyhé tavaszon — még sátozt is lehet vonni. A hopliták ép e két sátozt tartják szemmel; vitázva tanakodnak:
— Eh, mondom, nem Theseus van ott elől a hajó orrában! Ott a szigorú Phorbas alszik azzal a másik amazonnal, hogy is hívják? igen, Melanippe hercegnővel.
A legények elmosolyodnak.
— Ugyanúgy-e? no, ez nagy dolog, gyerekek, a szűzies, zord Phorbas végre is csókra adná magát? És egy amazonnal? hahaha...
— Csitt, fiúk.

Elhallgatnak. De a szemek csak annál kíváncsibban csillognak. A hátsó aranyos sátozt nézik. Ott hál Theseus a királynővel. Szép sátozt, a rúdja tetejében az Athene madara, aranybagoly fényeskedik. Szó a mi szó, győz ez az arany bagoly... A legények ravasz diadallal bólogatnak:
— Mienk már, visszük a fogoly amazonkirálynőt!
Páran felvetik a fejüket.
— Fogoly? De hisz a felséges Antiope magától jött el Theseusunkkal...
— Mindegy a pajtás. Fogoly ő azért. És pedig biztosabb rab az Aphrodite láthatatlan béklyóiban, mintha mászás rabláncz csörögne rajta...
Nevetnek. A borotvált bajuszi athénvárosi katonák jól gondozott hosszú szakállukat simogatják. Bizonyos fölényvel szólnak rá a vidékiekre:
— Bizátok azt csak Theseusunkra, tud ő az asszonyokkal bántani! Ha látnátok, hányan sóhajtoznak ott nálunk Athénben körülötte! És egyre-másra folyton jönnek a külszói királyleányok a nyakára és ő azért mégis elkészül valamennyivel, hahaha... Mi tudjuk ezt, czimborák, nem ti, — ti birka és fagygyűszagú falusi atkaiak. (Folytatása következik.)

NAPLEMENTE.

Harmatköny megeste S földért a szívem,
Arnyas kert ölen Mikor rám borul.
Békítő napeste
Biborol fölém.

Napszem megtörönten Ősmerős barátok
Küdi sugarát; Nekem mindezek:
Minden él köröttem Kevesebbet látok,
S minden jóbarát. Sokat érezek.

Tűzarany ég alja Érzem elmulásnak
Arnyat hinteget, Halk lehelletét,
Bágyadó fák gallya Minden változásnak
Búcsút integet. Külön életét.

Bódorogva repked Érzem feldobogni
Bús éji madár; Lenn a sírokat;
Violaszín leplet Lidérezet lobogni:
Ólt a szemhatár. Engem hívogat.

Holt nap pora, hamva Érzem szörnyű régnek
Ködlök tétova, Mind, mi nincs jelen,
Lombok közt suhanva Bölcs voltát a végnek
Jó az Éj lova. Érzem végtelen.

Dobbanása tompa Lankad lassú tűzben
Morajára fönt Hamvadón a test:
Bágyad a szinpompa Míg a napfényt izztem,
S elfakul a föld. Utólért az est.

Semmivé sötétül Régi lesz már pihenni,
Halvány régi ég, Régí szenvedő:
Messzeségbe szédül Itt az éj, a semmi,
Az egész vidék. Itt a szemfedő.

Elmerül a rétség Szív is alig dobban,
Bokros sűrűje, Szem is szendereg,
Árad a sötétség Mécsesem kilobban:
Hullángyűrűje. — Jó éjt, emberek!

Átölel szelíden, Vak éjbe merül le
Ringat jámborul Elborult lakom.
Halálfejtű pille Halálfejtű pille
Sir az ablakon... Sir az ablakon...
Jászay-Horváth Elemér.

CADORNA.

A lágy vonások mögött, a melyek egyáltalában nem hadvezérszerűek, nagyratóró, akaraterős, erőszakos egyéniség rejtőzik, a mely nem tűr ellentmondást. A maga tudását, munkáját és jelentőségét túlbecsülve, jogosultnak tartotta magát arra, hogy mindenki föléje helyezkedjék és a rendelkezésére álló hatalom eszközeivel elnémtson minden kritikát. A háború kitörése óta Cadorna valóságos diktátor volt Olaszországnak. A gyöngye Viktor Emánuel rábízta hadseregét, a vezérkar főnökéből, a ki arra volna hivatva, hogy a fővezér akarata, intenciói szerint terveket készítsen és az organizáció munkájáról gondoskodjék, az olasz hadsereg valóságos generálisizmusa lett, a ki nem respektálta a polgári, illetve politikai hatalmat; mindenben a maga akarata szerint cselekedett, hiába hangzott el ez ellen a parlamentben nem egy tiltakozó szó.

Ez az egyénisége már gyermekkorában kitűzött belőle. Luigi Cadorna gróf 1856-ban született Pallanzában. A piemonti Cadorna-család Olaszország történetében nevezetes szerepet játszott. A mostani olasz generalisszimusz egyik őse, Carlo Cadorna, Cavour kormányzása alatt kultuszminiszter volt, ő hirdette és valósította meg a szabad egyház és a szabad államban elvét; a tábornok atyja volt az, a ki 1870-ben Rómába bevonult és I. Viktor Emánuel Unita Italiáját megalapozta. Luigi Cadorna tíz esztendősen korában a milánói katonai iskolába, tizenkétévesen korában pedig a turini katonai akadémiára került. Akaratossá, fegyelmet nem tűrő természetűe miatt számtalan büntetésben volt része, e mellett azonban ő volt az akadémia legerőszakosabb és leghatározottabb növendéke. A katonai tudományok és a filozófia tanulmányozása valósággal lelki élmény volt a számára; tizenhét éves korában elsőnek avatták hadnagygyá bajtársai közül. Felavatása után a firenzei hadosztályhoz vezényelték, a melynek az atyja volt a parancsnoka. Mikor azután 1870-ben az öreg Cadorna gróf parancsot kapott a Róma elleni expedícióra, az ifjú hadnagynak alkalmat nyílhatott volna arra, hogy közvetlen szemléletből ismerje meg a háborút, atyja azonban — minden kéreése ellenére — nem vitte magával. 1875-ben 29 éves korában századossá lépett elő és a vezérkarhoz került. Ebben az időben az olasz hadvezérenként folytatott teoretikumokat, a melyeket rendre feldolgozott; egy egész sereg tanulmányban foglalkozott e hadvezérek stratégiai jelentőségével és kimerítően elemezte a defenzív és offenzív lehetőségeit a jövőben háború esetére. Ettől fogva gyors karriert futott be. Negyvenegy éves korában őrnaggyá nevezték ki és egy zászlóalj parancsnokságát bízták rá. Az ambiziozus Cadorna ebben az állásában is a tisztek tudományos képzettségét tartotta legfontosabb dolognak; az erredéhez tartozó alacsonyabb rangú tisztek számára stratégiai és taktikai előadásokat tartott, a melyeket föllebbvalói eleinte csak megtűrték, később azonban ötleletet az egész vonalon elfogadták, ezeket az előadásokat minden egyes ezrednél rendszeresítették. Negyvenhat éves korában már a tizedik bersaglieri ezred parancsnoka. Ezredét elit-csapatná képezte ki és az abruzzói nagygyakorlat nagy feltűnést keltett azzal, hogy ezredével a nehéz terepen egy rendkívül ügyesen keresztülvitt megkerülő mozdulattal eldöntötte a pártjával szemben álló ellenséges párt sorsát. A nagygyakorlat után a firenzei hadtest vezérkari főnökévé nevezték ki. Ebben az időben taktikai tanulmányait egy terjedelmes könyvben foglalta össze, melyet azután az egész olasz hadseregben vezérfonalul fogadtak el. Negyvenkilenc éves korában vezérőrnaggyá lépett elő és már ekkor a vezérkar főnökévé szemelték ki. 1910-ben, mint altábornagy, a genuai hadtest parancsnokságát vette át. A rákövetkező évben tartott nagygyakorlaton legyőzte a vele szemben álló pártot. Ekkor háború esetére hadseregparancsnokságra szóló megbízást kapott. 1914-ben nevezte ki Viktor Emánuel a vezérkar főnökévé. Az volt a feladata, hogy a meglehetősen elhanyagolt olasz hadsereget újjászervezze. Mire az európai háború kitört, Cadorna jóformán alig kezdte még meg a munkáját. A szerb ultimátum napjaiban azonban hatalmasán meggyorsította a tempót.

CADORNA.

Első dolga volt, hogy megbuktatta a hadügyminisztert. Utódává olyan tábornokot követelt, a ki tulajdonképen ne legyen egyéb, mint az ő akaratainak engedelmes végrehajtója. Ezt a tábornokot meg is találta Zupelliben.

1915-ben, a gorliczei áttörés után, az entente minden presszója és csábítása érvényesült Olaszországgal szemben, a mely úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a monarchia hátbatámadásával döntő stratégiai hatást tud elérni; az entente is, Olaszország is úgy számított, hogy az olasz támadó fellépés után Oroszország megállíthatja az offenzívát, a központi hatalmak haderői szétforgasodnak és a bekerítés teljessé tétele után a több fronton folytatott háborúnak hamarosan el kell dőnie. Jellemző az olasz reményekre: a hadüzenet után a hadsereg még egyáltalában nem volt ellátva téli felszereléssel; Cadorna nem számított téli háborúra. Mindezekért a számításokért, mint vezérkari főnök, Cadorna felelős.

1915 májusában ismertük meg Cadornát, mint hadvezért. Benutatókozása nem volt túlságosan szerencsés. Lehet valaki bármilyen kiváló teoretikus, a modern háború azonban gyakran olyan helyzeteket teremt, a melyek a teória megtagadást és az egyéni felfogás érvényesülését követelik. Az olasz háború első napjaiban Cadorna — a teóriához híven — roppant óvatosan lépett fel, haderőit nem merte addig előre küldeni, míg a mindennemű utánpótlást teljesen meg nem szervezte. Így történt, hogy a lassan előretapogató ellenséget az Isonzo-fronton meg tudtuk állítani, azon a vonalon, a melyet hadvezetésünk tulajdonképen csak ideiglenes vonalul szemelt ki, arra a célra, hogy az előcsapatok ellátványozzák az új frontra rendelt haderő gyülekezését. Így született meg az Isonzo-front, a melyet a túlnyomó olasz erő ellenében az olasz háború első heteiben csak igen gyöngye és gyér kordon védett; így történt, hogy Cadorna nem vonulhatott be simán Görzbe és Triesztbe, a melyeket pedig hadvezetésünk a feladott zónába vont be. Cadorna úgy számított, hogy az önként kiűrt területen való lassú előnyomulása után, a mozgósításnak ellenséges földön történő befejezése után rohanja meg nagyobb tömegekkel a görzi hídfőt, hogy azután Triesztbe is bevonulhasson. Nyilván a lüticsi német példa lebegett előtte, — közben azonban tizenöt hónap telt el és a mi háborús gyakorlatunk, harcához szokott katonaságunk a teoretikus Cadorna minden-számítását felborította.

Az első kudarc után újra a teoretikus jelentkezett Cadornában. A haditudomány azt tanítja, hogy a gyors siker megsokszorozza a sereg energiáját és példátlanul növeli ütőerejét. Cadorna minden áron arra törekedett, hogy bevonulhasson Görzbe, minthogy azonban nem voltak kellő háborús tapasztalatai, elégtelen mennyiségű tömegeket sorakoztatott föl az ostrom-háború céljaira. De mindez nem akadályozta meg abban, hogy újra, meg újra meg ne ismétlje kísérletét; minden egyes veszített csatája után levonta és értékesítette a tanulsá-

gokat: következő offenzívája számára már nagyobb tüzéségi és gyalogsági erőket vetett harcra és felhasználta a modern háború összes eszközeit. A hogy papíron ki lehetett számítani, Cadornának, állandóan úgy tetszhetett, hogy a siker nem maradhat el. Elsőrangú tüzérparkot szervezett, gyalogságát mintaszerűen képezte ki a támadás céljaira, ezenfelül pedig túlerejét is értékesíteni tudta, annyiban, hogy a támadó hullámokat még a napoleoni taktikánál előírt módon is mélyebben tagolta. Egygyel nem számolt: katonáink eleven erejével és ha támadó tömegeit szisztematikusan növelte is, ezt mindig csak elkésett mértékben alkalmazta. Mindezek nem olyan vonások, a melyek az igazi hadvezért karakterizálják.

Hónapokon keresztül Cadorna valósággal fanatikus szívóssággal igyekezett azon, hogy legalább némi sikert tudjon felmutatni és ezzel csapatai ütőerejét megnövelje. Magával akarta rántani az olasz közvéleményt is: mint kitűnő teoretikus jól tudta, hogy a front mögötti hangulat elsőrendű tényezője a hadsereg lendületének. Minden parlamenti ülészek előtt megpróbálkozott egy-egy újabb offenzívával: ezúttal már, okulva a tapasztalatokon, nem messzire kitérte cél-elérésére törekedett, megelégedett volna annyival is, hogy Görzbe bevonulhasson és ezzel egyrészt önmagát igazolja, másrészt pedig a közhangulat fokozásával új erővel táplálhassa Olaszországot. Nem ok nélkül neveztek el parlamenti stratégiának. A mikor aztán egy-egy hadművelete kudarcot vallott, mint mentőkörülményre, a rossz időjárásra hivatkozott. Az entente vezérkari jelentései közül az olasz kommünikékben fordult elő leggyakrabban az időjárás. Cadorna lassanként Európá legismertebb meteorológusává nőtte ki magát.

Lassanként azonban, a háború tapasztalatait megszerelve, félelmetes ellenfélle alakult ki. Alapos rendszerességgel, rendkívüli elővigyázatossággal dolgozott, szervező ereje pedig impozánsnak bizonyult. A megszerített állások elleni modern ostrom-háború óriási szervező feladatát a hadvezérre; az offenzíva megkezdése előtt pontosan kell működnie minden organumnak. Az előkészítés munkáját Cadorna az utolsó Isonzo-csaták ban imponáló precizitással végezte. E mellett megtanulta a mi haderőnk erejét is megismerni; támadásra sohasem indult el addig, míg az entente más frontokon is nem ostromolná vonalainkat. A prímet nem szerette játszani, megelégedett a szekundáló-szereppel is, abban a reményben, hogy a siker elkövetkezésekor azután ő állhat az élre és átveheti a vezetőszerepet. A hadműveleteket makacs szívóssággal intézte, de mindig csak ott, a hol reménye lehetett a sikerre. Mihelyt meggyőződött róla, hogy a támadás hiábavaló, az illető szakaszon beszüntette az offenzívát, de megelőzőleg nem riadt vissza a legnagyobb áldozatoktól sem; mindent megkísérelt, a mi észlelhetőnek ígért. Ott pedig, a hol részletsikereket tudott elérni, hallatlan szívóssággal dolgozott azon, hogy sikerét kimélyítse és stratégiailag kiaknázhatóvá tegye. El lehet mondani: Cadorna szolid, középúterű hadvezér, a kit leginkább a mérnöki pontosság jellemez. Úgyes taktikus, vannak ötletei, mindent tud, a mit meg lehetett tanulni, de hiányzik belőle a genialitás lendülete.

Hogy a központi hatalmak seregei rátörték és végtelen kihatású győzelmet aráltak fölötté, nem lehet semmi mentsége. Már rég kijelentette: „Úgy készültem, mintha fönnéne, még pedig nagy tömegekben. Ez a felkészültsége a trentinói frontra vonatkozott; ő az Isonzo-vonalon akart ránk megsemmisítő csapatot mérni a túlerejével. A hadvezetés genialitásának túlereje őt és seregeit döntötte le. Bukásában, vereségében két, számára tragikus momentum is felidőződik. Az egyik: állandóan azt hirdette, hogy az Isonzo-front a legfontosabb hadszíntér, itt lehet a döntést előidézni. Megállapítása beigazolódtott, az ő veresége árán. A másik momentum már inkább tragikomikus: ő; a nagy meteorológus, mindig a rossz időjárásért okolta meghiúsult hadműveleteit. A központi hatalmak hadijelentései, mintha véres gúnyt keltettek volna feléje, a mikor feljegyezték, hogy az olasz frontot Tolmeinnél zuhogó esőben törtük át...

Jákó János.

AZ IRODALOM AZ UTCÁN.

A könyv ma már utána szalad az embernek. Azelőtt, a ki olvasnivalót akart, be kellett mennie a könyvesboltba, ma szinte dobálják utána a könyveket. Behozzák lakására, kínálgatják utcasarkon, villamos megállóhelyen, utána viszik a kávéházba, szilárd elhatározás kell hozzá, hogy az ember ellenálljon a csábításnak. Azelőtt az volt a panasz, hogy a magyar embernek nehéz könyvet venni, ma könyvet nem venni nehéz. Nem csak rákötik a terjesztés, a kínálgatás, a rábeszélés minden eszközével, hanem még olyan olesón is adják, hogy a nagy pénz-gurulás mai időszakában szinte magától kívánkozik ki az erszényből az a néhány garas, a mibe az olvasnivaló kerül. Nem lett olesóbb a könyv, sőt drágább lett, mint minden egyéb, de egy új, eddig alig ismert, olesó típusú keletkezett a könyveknek, a mely valami középen áll az újság és a tulajdonképeni könyv között: formájára, papírosára, nyomására, terjesztési módjára inkább újság, tartalmára azonban könyv. Újság-jellegű abban is, hogy csak addig él, a míg el nem olvassák, aztán elhanyagodik, arra a sorsra jut, a mire a kiolvasott újság. Aligha jut valakinek is eszébe az ilyen utcsán vett olesó könyvet megörizni, berakni a könyvszekrényébe és könyvtára gyarapodásának tekinteni. Épen csak arra való, hogy egyszer elolvassák.

Milliói az ilyen újság-könyveknek árasztják el a közönséget. A mai képtelenül drága nyomdai előállítás és még drágább papírosarak mellett csak úgy lehet használni a kiadójunknak, ha igen nagy, százezres példányszámban kelnek el. Ez is valami egészen új dolog a magyar könyv körül: százezer-számra kelnek el a könyvek, holott eddig az ezeres példányszámokat is csak szerényen és habozva kalkulálták. A legnagyobb könyvsikere is, a melyekre emlékszünk s a milyen alig volt tizenöt év alatt öt-hat, nem jutottak túl a tíz-tizenötezer példányon.

Csak úgy lehetséges ez, hogy új olvasóközönség keletkezett, a társadalom új rétegei kerültek a nyomtatott betű hatalma alá. A régi publikumból semmiképen sem telt volna ki ekkora tömeg. Nem csinálta ezt az új közönséget az utcán kolportált könyvek új típusa, hanem felfedezte. Megvolt már azelőtt is, csak senki sem törődött vele. El volt hagyatva, az irodalom és a könyvkiadás észrevétlenül haladt el mellette. Egész széles rétegei a társadalomnak éltek kizárva abból az élvezetből, a melyet az olvasás nyújt. Az olvasás vágya fel nem ébresztve szunnyadt bennük. Most aztán fölébresztették és az új tömeg molhón esik neki a számára eddig megközelíthetetlen élvezetnek. Egy szellemi ősg-ugart törtek fel az olesó új könyvek, a mely most példátlanul termékenyen bizonyult. A fölébresztés nagyon egyszerű tömegpsychológiai megérzés alapján ment végbe: az a közönség nem ment utána a könyvnek, tehát a könyvet kell utána küldeni. A kik nem bírtak a könyvhöz fölemelkedni, azokhoz leszállott a könyv. Leszállott először is árban; az a közönség nem tudott koronákat szánni a könyvre, tehát fillérékért kellett neki adni.

CORTINA D'AMPEZZO ÉS A MONTE TOFANA.

Aztán leszállott a terjesztés módjában: a kik nem mentek volna be a viláért sem a könyvesboltba, azok számára a könyvesbolt ment ki az utcára.

Az az óriási demokratikus hullám, a mely most, mint a háború legváratlanabb következménye, végigömlik egész Európán, demokratizálta a könyvet is. Azok a rétegek, melyeknek szavazati jogot, az állami hatalomban való részesedést s mindenféle más jót ígérnek a politikuskok, szavazati jogot kaptak az irodalomban is: tetszésükkel vagy nemtetszésükkel irodalmi művekről dönthetnek, írótak ejthetnek el vagy kaphatnak fel vállukra. A nyájias olvasó, a ki alatt eddig jól öltözött, finom fehérneműjű, jól fűtött szoba kényelmes karosszékekben ülő úriembert értettek, most esetleg munkászubonyban, gyári koromtól fekete kézzel ül a villamos padján, belemerülve az új regénybe. S alighanem nyájasabb olvasó, nem olyan válogatós, nem kényeskedik, nem kritizál, meg naív, még új neki a nyomtatott betű, tiszteletben tartja és hálás neki az új élvezetért, a melylyel az életet megszébbíti.

Ebben van a könyv utcára kerülésének eléggé föl nem becsülhető társadalmi hatása. Az emberek százezrei, sőt milliói éltek eddig és élnek még most is mindennemű szellemi élvezet, a mindennap keserű gondjaiból való fölemelkedés alkalmá nélkül. Az emberek pedig szüksége van arra az életörömről, hogy legalább pillanatokra kikapcsolódjék a realitások világából, anyagi, családi és egyéb gondjainak lenyűgöző prozájából föllendülhessen egy más életkörbe, a melyből ki van zárva az érdekes önző motivuma. Erre való szervül képezte ki magának az emberiség a művészetet, a mely tehát ép olyan életszükséglet, mint akár a lakás vagy az étel. Követelménye az erkölcsi és szellemi higiénének. A kinek ama kikapcsolódásra nem áll rendelkezésére a művészet, az más módokon keresi, például az ital mómorában, a mely szintén kikapcsolja nyomasztó valóságából. Hiába prédikálnak az alkohol el-

ELŐRENYOMULÁSUNK AZ AMPEZZO-VÖLGYBEN. — A Dürrenee a Monte Cristallóval és Monte Popenával.

len, ha nem adnak a szegény embereknek helyette más, hasonló értékű élvezetet, ha egyedüli módja nyomorúsága szintelen nyomása alól való szabadulásra a bor és a pálinka kábulata. S hiába panaszkodunk az alsóbb néposztályok modor és érzület dolgában való eldurvulására, ha nem adunk nekik módot arra, hogy belelássanak egy finomabb, magasabbrendű világba és észrevegyék ennek kívánatoságát. Meg kellett nyitni az életöröm új forrásait a legszélsebb néprétegek előtt. S ők hálásan isznak ezekből a forrásokból. Az első kísérlet erre a mozi, a szegény emberek színházaita és nagyon jól járt a kísérlettel. Most a könyv lép a nyomába.

A dolognak demokratikus természete abban is nyilvánul, hogy bár az olvasásba bevont új tömegek adják a zömét az új könyvtípus közönségének, a többi, felsőbb rétegek sem maradnak tőle idegenek. Az olesó könyveket egyformán olvassa a lateiner, a kisiparos, a bolti alkalmazott és a munkás: végre valami ebben a szétdarabolt világban, a miben az egész társadalom egyesül. A prémbundás finom hölgy mellett szerény boltilány ül a villamoson, mind a ketten ugyanazt a regényt olvassák: a kiket a társadalmi különbségek egész világa választ el, azok találkoznak az irodalom közös területén.

Mindezzel szemben elenyészik a nyomtatéka mindannak, a mit az utcára került irodalom ellen fel lehet hozni. A kik a régi formájú könyvet féltik, azokra rázafólnak a tények: a drágább s csakis könyvkereskedésben árusított könyvek kelendősége sohasem volt akkora, mint most. Sőt még a javára fog válni a drágább kiállítású könyvnek a mai olesó könyv: azok az elemek, a melyeket ez utóbbi belevon az olvasásba, előbb-utóbb meg fogják kívánni a másféle könyvet is. A mint felismerik, hogy a könyv életszükségletüké vált, már nem fog olvasási vágyuk kizárólag az olesón kapható könyvekre szorítkozni s rá fogják magukat szánni arra is, hogy bemenjenek a könyvesboltba. S a kiknek az a panaszuk, hogy az egyre szaporodó olesó vállalatok az irodalom könnyebb fajta és selejtesebb termékeit terjesztik, azokat megnyugtathatja az, hogy az így kiadandó könyvek válogatási szempontja nem a selejteség, hanem a népszerűsége való alkalmatlanság, a mely megvan nem egy irodalmilag is értékes műben is, a mint hogy az olesó könyvek között nem egy kitűnő író kitűnő munkáját találhatjuk. S különben is ahhoz, hogy az embereket jó könyvek olvasására szoktassuk, előbb egyáltalán rá kell őket szoktatnunk az olvasásra. A kiknek közülük képességük és hajlamuk van igazán értékes és komolyabb fajta könyvet élvezésére is, azok meg fogják találni az utat is hozzájuk, ha egyszer az olvasás jó ízet megismerték. Az író pedig csak nyer vele, ha megadják a lehetőségét, hogy munkáit milliók olvassák.

S. A.

A haza a legjobb adós: nemcsak kamatot ad a hadikölcsön-kötvényekre, hanem boldogulást is minden fiának.

A GAZDAG NŐ.

A gazdag nő és főként a gazdag leány a minapiban kemény dorgálást kapott. Összeszidták valamiért, a mit, ha szegény lenne, elemi kötelességének mondanának. Egy igen nagy angol egyesület vezetősége: a *The Womens Industrial Council* szigorú, sőt indulatos feddésben részesítette őket, mert — szorgalmasak és dolgoznak. A kereső munka, mondja a haragos, fures és mégis tagadhatatlanul példátlanul modern manifesztum, nem arra való, hogy gazdag hölgyek időtöltése vagy passziója legyen. Ez a munka azok jogos tulajdona, a kik rá vannak szorulva. A kiknek azt a kenyeret adja, a mely nélkül éheznenek. A kedvtelés ne csináljon konkurencziát a ráutaltságnak. A munka nemcsak nemesít, hanem táplál is. És elsősorban azok jönnek, a kiknek táplálékra van szükségük.

Ime: egy új hang a szociális panaszok orchesterumában, a mely idáig a gazdagok kényes dözsölését menydörögte és aranyosságát követelt módban és kötelességben. A ki emni akar, az dolgozzék. A pihenést munkával kell megfizetni. Vegye ki mindenki a részét az igavonásból, hogy senkinek se kelljen a roskadásig erőlködni. A gazdagot, a ki alkalmazottjainak munkásainak példát mutatott a buzgóságban és fáradhatatlanságban, magasztaltuk és a polgári dicsőség koszorújával ékesítettük. Lemonadását arról, hogy módja tétlen elverését tegye élete programmjává, elsöngű érnynek tiszteltük. Hohenlohe herceg volt német birodalmi kancelláról soha se irtak szózatossabb vezérezikket, mint a mikor a fiát beadta egy bankba praktikánsnak.

Az új hang forradalmian vakmerő trombitás az erkölcsben érinthetetlennek érzett hagyományos fölfogás ellen. Angliában harsant meg és csak a női munkáról szól. De a gazdasági tételek érvényét politikai hatások nem korlátozzák és a kenyér igazságai nem ismernek nembeli különbségeket. Ma sokkal kevésbé, mint ezelőtt vagy régebben. A gazdag fiatal úr éppen úgy megengedheti magának a henyé élet luxusát, mint a hogyan a szegény leány orvosi diplomát is szerezhethet magának vagy a milliomos kisasszony beállhat, ha úgy tetszik neki, akár villamos

kalauzónék. A pályaválasztás lehetőségei nagyon megátalánosodtak és akadálynak idáig csak a szegénység, az eszközök hiányossága számított. A gazdagság semmiesetre. A fiatal Hohenlohe hercegnek nem igen kellett különiesnie, a míg egy igen tekintélyes banknál elnyerte a praktikánságot. És bizonyára az előléptetéseknél se bántak vele mostohán.

A Womens Industrial Council akciója egy egészen új védekezése a legrégibb harcoknak, a mely a világ teremtése óta folyik a szegénység és a gazdagság között. A minimum védekezése a maximum ellen, a mely ebben az ütközetben nem felülről való nyomással, hanem alulról való beáradással tör az érdekei ellen. A szociális harc irányja idáig mindig a szegénység offenzívája volt a gazdagság hatalmas kiépített állásai ellen azzal a czéllal, hogy beljebb vigye a frontját a jólét területére. Ma ez a szegénység védi a maga területét, a maga munkáját azok ellen, a kik a munka teherviselesére nincsenek rászorulva.

Kétségtelen: e rendkívül érdekes jelenség a szociális fejlődésnek egy egészen logikus bekövetkezése. Azt az állapotot, a mely a Womens Industrial Council följajdulását eredményezte, egy magasabb morális fokozat idézte elő. A szociális igazságok átérzése, a szociális erkölcs megnövekedése azon az oldalon is, a mely az energiák ez örök csatájában a defenzíva, a meglévő jólét védelmének kétségtelenül kellemebb és szerencsésebb szerepe jutott. Egészen nyilvánvaló, hogy a dolgozó gazdag is az életsorsok nivellálására törekszik olyan módon, a melynek etikai értéke kétségtelen és tisztán erkölcsi szempontból megtámadhatatlan. A ki tisztességesen, hasznosan dolgozni akar, az jót, okosat és nemeset akar. Azt azért elítélni semmiféle paragrafus alapján nem lehet. A henyés ellen van morál. A munka készsége és buzgalma ellen nincsen.

Hogy tehát tisztán erkölcsi szempontból az, a mit a Womens Industrial Council hirdet, reakció, az kétségtelen. De osztályok harca a normális élet és ebben már benne az, hogy minden érdekvédelemben föltétlenül van reakció. Ellenhatása olyan törekvéseknek, a melyeknek jogossága és erkölcsi vitathatatlan. Megalkuvások alapján áll a világ rendje és a

czél, a mely mindenké fölt, illetve mindenké előtt való e földön: az élet legfeltétlenebb elemeinek biztosítása mindazok számára, a kik embernek születtek.

A szociális fölfogás fejlődése az érzés és a meggyőződés általánosodása, hogy az élet hivatása: a munka. Hogy valamit kell csinálnunk, valamely munkahivatással kell az életünket igazolnunk mindnyájunknak. Mőd és egyéni megadatottság között a természet nem érez köteles szolidaritást. A kivételes jólét kivételes tehetségeket nem produkál feltétlenül. Olyan munkát, a mit csak ő tud, a mivel más kenyerét tehát nem érinti, nem minden milliomos kisasszony vagy úr tehet hivatásául, egyszerűen: mert ilyet nem tud. Szárnyat hozzá nem kapott. Csak azt tudja, a mit más is megtanult: éppen úgy, vagy esetleg jobban a legtöbbnél, ez általános képességei vagy buzgalma méreteitől függ. Törekvése, fölfogása azonban csak tiszteletet érdemel és őszinteségében kételkedni nem szabad. Hiszen nem a legkönnyebbet választja abból, a miben válogathat. És nemcsak sajátos ihletesség van. Fanatikusai a surolásnak is vannak.

A miben tehetséges és tehetségtelen, ha gazdag, mind feltétlenül többet tud a szegénynél az, hogy — olesőbban adhatja a munkáját nála. Kevésbé van rászorulva az árára. És ez az, a mi teljessé teszi a szociális morált, a mikor veszedelmet említ és vétót követel. A munkát nem szabad olesőbban adni, mint a mennyibe a kenyér kerül. Kenyér mindenkinek kell. És a mindenké által végezhető munka legelső sorban azoknak a földje, a kiknek a kenyérük csak ezen a földön terem. A milliomos kisasszony, a ki beül az irodába és versenyt dolgozik legszegényebb kollégáival, nagyon tiszteltetelmű jelenség. De az elismerésnek, a mely kijár neki, nem kisebb része illeti a szánalomból a szegény leányt; a kinek a helyét elfoglalja és a ki foszladozó ruhában, a nyomorúságtól sápadtan bolyong ajtóról-ajtóra, keresvén az asztalt, a melynél kereső helyét ő is megtalálhatja. Mindenkinek élni kell és élje mindenki a saját életét.

Szóllósi Zsigmond.

Ne sóhajtozz a békéért, hanem sietésd eljövetelet hadikölcsön jegyzéseddel.

Báró Hatvany Ferenc: Női arckép.

Balló Ede: Férfiarcképtanulmány.

Halmi Arthur: Majláth Lenke grófnő.

TÉLI TÁRLAT.

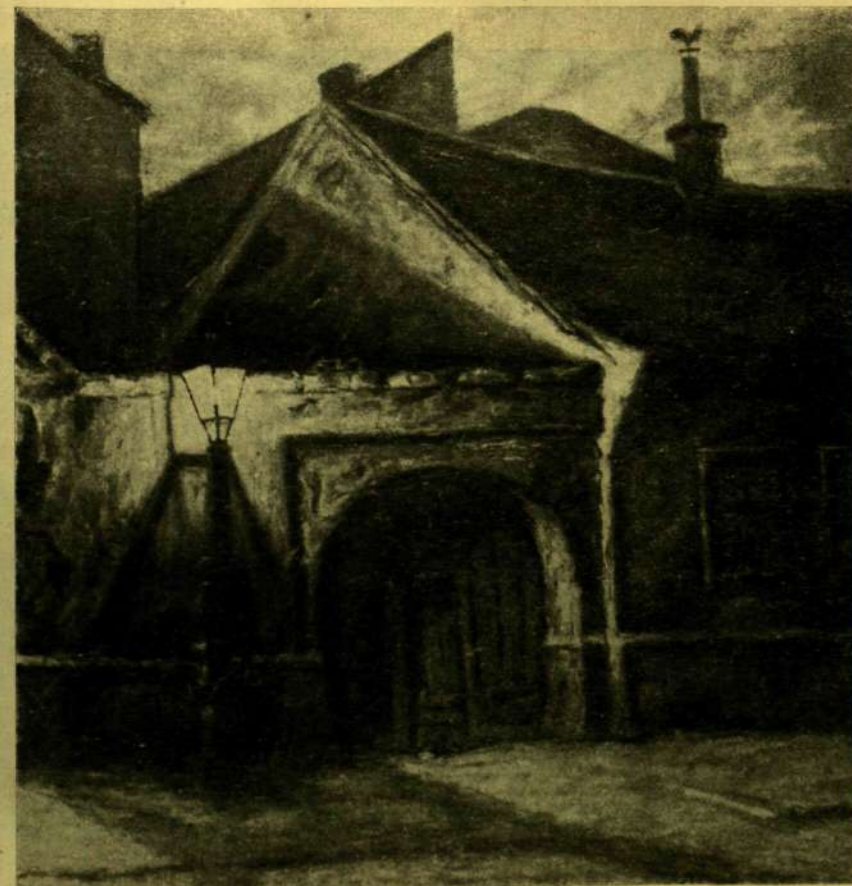
A Képzőművészeti Társulat kiállításai még mindig a Szépművészeti Múzeumnak egyik, e czélra alkalmatlan földszinti csarnokában és néhány egyéb termében snylődnék, melyekben semmiképen sem férnek el. Egymás hátán tolong bennük a közönség is, mely talán még sohasem viseltetett nagyobb érdeklődéssel a művészeti látnivalók iránt, mint ma. Különösen a hagyományos műcsarnoki publikum bizonyult igazán hűségesebbnek, mert évek során át semmiféle művészharca sem tudta elidegeníteni kedvelt szórakozásainak rendezőjétől. Az elmúlt évtizedben aztán akármennyire megszapordtak is az egyéb művészeti egyesületek, bármennyire törekedtek is néhányan, hogy a tömeges kiállításokkal szemben egy-egy művész kollektív gyűjteményét helyezték előtérbe, a társadalmunknak úgyszólván minden művelt rétegére kiterjedő nagy műcsarnoki közönség töretlenül kitar a tömeges téli és tavaszi tárlatok mellett, még ha olyan mostoha viszonyok között is kénytelen megtekintni, emint a háború kezdete óta. A művészek azonban már finnyásabbak, mert sokan távolmaradtak. Legtöbben különben is csak egy-egy képpel jelentek meg, hogy a többiek számára is maradjon hely. Sajnos, éppen legkiválóbbjaink jártak elől ebben az önzetlenségben, a minek viszont megvolt az a jó oldala, hogy a fiatalabb festői nemzedék-

ből is sokan szóhoz tudtak jutni, egészen új nevek, vagy olyanok, a kik eddig csak egybűtt érvényesülhettek. Valami különösen megkapó egyéniség nem igen akad közöttük, de viszont legtöbbjük igen becsületes törekvésről és alapos tanulmányokról tud beszámolni. Aztán nem egy forradalmárról lekopott már a szertelenségek keresése, melyet tehetségük komoly ereje kezd pótolni, sőt ma már sokan az átlagos polgárebereknek is tetsző módon igyeksznek ábrázolni, még az olyanok is, a kik valamikor gúnyosan utasítottak vissza mindennemű megalkuvást. Ennek okát pedig nemcsak abban kell keresni, hogy művészeink a most berendezkedő új gazdagoknak is tetsző dolgokat akarnak festeni, hanem abban is, hogy a nyolca-sokban megtévesztülő forradalmi irány valamilyen mértékben a művészek között is elvesztette a talajt maga alól, a miről Kernstock Károlynak nemrégiben látható kiállítása is tanuskodott, mert ott már magának a vezérnek pálfordulását lehetett látni.

A több mint négyszáz műtárgy között akad nem egy gyönyörködésre méltó alkotás. Kezdjük a sort Glatz Oszkárnak «Bujáki csendélet» című képével, mely a van Eyckek korára emlékeztető pontos elmélyedéssel ábrázol egy parasztasszonyt kis gyermekével. Nagy művészi erőt mutatnak Iványi-Grünwaldnak képei is, a melyek törekvéseinek erős lehiggadásáról is beszámolnak. A nemrégiben felfedezett Koszta

József itt is jól megállja helyét. Egy igen finomszínű estélyi jelenetével nagy meglepetést nyújt Katona Nándor, az eddigi tájképfestő; kisméretű képe nagy öröm mindazok számára, a kik az impresszionizmust megbecsülik. Szép arcképet küldött Kőrösfői Kriesch Aladár, egy szenzibilisen festett és előkelő portréval ismét kiténik báró Hatvany Ferenc. Pentelei Molnár János ismert virtuóz modorát még tovább tudta fejleszteni, egyik csendélete jobb mindannál, a mit eddig tőle láttunk, sőt kétségtelen, hogy egy tárgy színeit szobai világításban művészeink között ő utánozza a legmegtévesztőbbben.

Fel kell említenünk Rudnay Gyulának sejtelen komor képeit, béli Vörös Ernőnek Goya színtarkaságától és mozdulataitól ihletett jelenetes festményeit, Czencz Jánost, a ki már kevésbé virtuózkodik, de igazabb lett. Glatz Oszkár, Kléh Jánost, Jávor Pált egy szép aktja miatt, Zádor Istvánt, Kisfaludy Strobl Zsigmondot, Várady Lajost, a ki jó tájfestőnek ígérkezik, Boruth Andort egy egyszerűségben erős arcképeért, Csallány Bélát, mint új embert, Dobrovie Pétert, Czigány Dezsőt, mint nagyon lehiggadó nyolcezt, Náray Aurélt, Pörge Gergelyt, Siligai Ferenczet, Frank Frigyeszt, Tatz Lászlót, a ki határozott arcképfestő tehetség, Szlányi Lajost, Miess Frigyeszt, Károly Ernőt, Bosznay Istvánt, Kóbor Henriket és végül a még mindig fiatal erővel festő ifjú öreg: Nádler Róbertet.

Kóbor Henrik: Öreg kapu.

Zádor István: Szoba-sarok egy eperjesi régi házban.

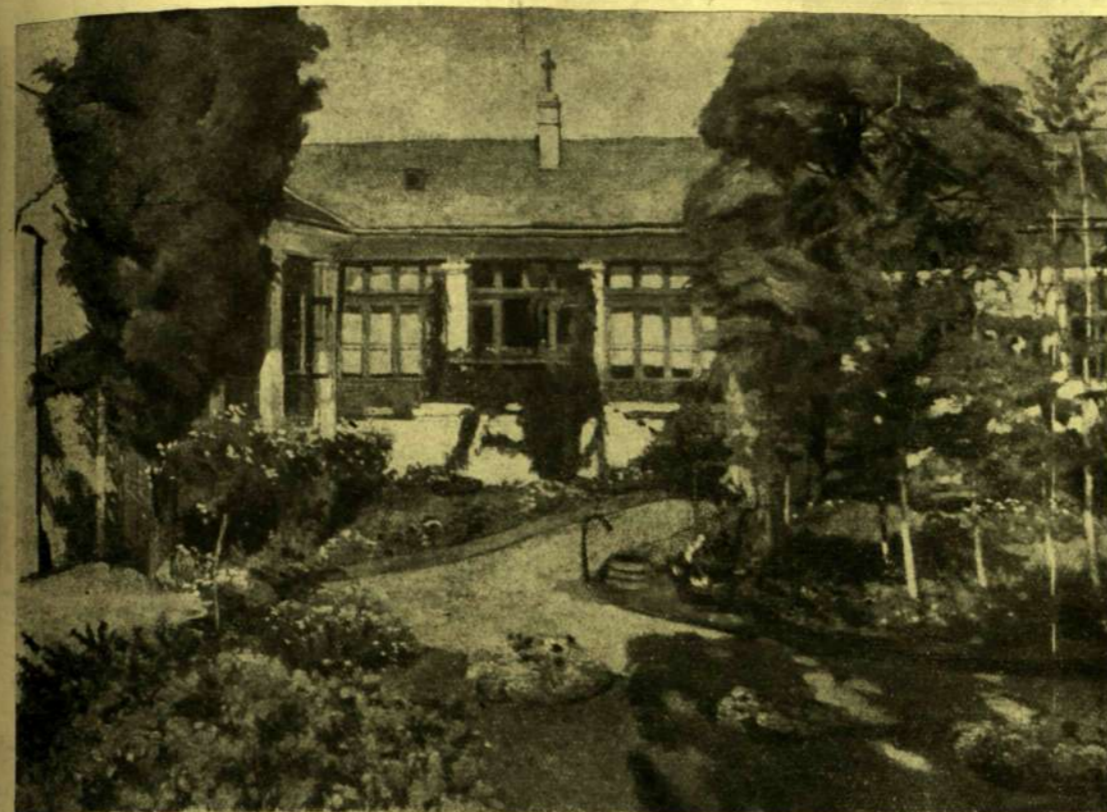
AZ OLASZOK ÁTSZÖKNEK HOZZÁNK, MIKOR SZÉTLŐTTÜK AZ ÁLLÁSAIKAT. — «Buda» felvétele.

Glatz Oszkár: Bujáki csendélet.

Juszkó Béla: A 90-ik honv. gy. ezred tartja az orosz túlerőt Kirlibabánál.

Kléh János: Virágos udvar.

Udvary Géza: A nászajándék.

Lápóssy-Hegedűs Géza: Kertészlet.

Béli Vörös Ernő: Mosónők.

Eötvös Illés Atadár: Istállóban.

Rudnay Gyula: Vizhordó.

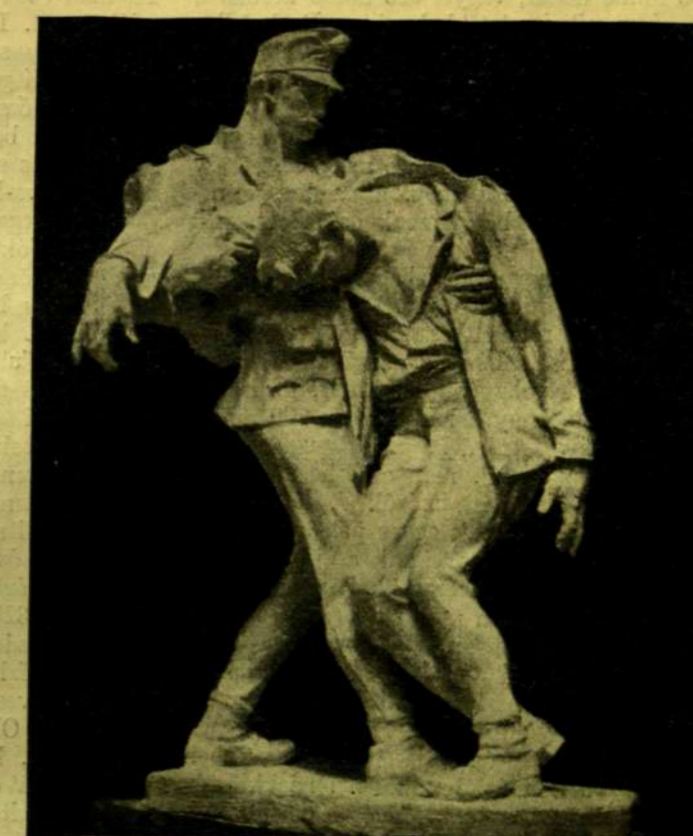
Benjamin Hermann: Író fiú.

Bosznay István: A Mura partján.

Szlányi Lajos: Hóolvadás a hegyekben.

Orban Antal: Bajtársak.

ELŐNYOMULÁSUNK OLASZORSZÁGBAN. — NÉMET VADÁSZOK PIHENŐJE EGY SZOROS UTON. — «Bufa» felvétele.

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLA MIHÁLY.

A Vanderbilt-vagyon. (Folytatás.)

Az a negyedfél milliárd koronát érő vagyon, mely a Vanderbilt-család királyságát teszi, jórésztben vasúti vállalkozásokból ered. E vagyon alapját az 1877-ben elhalt Vanderbilt Kornéliusz vetette meg, jórészt életének tizenöt utolsó évében. Mert 105 millió dolláros hagyatékának túlnyomó részét, 90 millió dollárt, az 1868-tól 1877-ig terjedő időben halmozta fel.

105 millió dollár, vagyis 525 millió korona a mostani amerikai mértékkel mérve, Rockefeller John D. és a többi multimilliomos korában, nem is oly óriási vagyon. Hiszen Rockefellernek magának csak az évi jövedelme 80—85 millió dollár. De mikor Vanderbilt Kornéliusz élt, az az évi hat millió dollár, mely tizenöt év alatt 90 millióra nőtt meg, a gazdagság netovábbja volt s a hatalomnak és befolyásnak is netovábbját jelentette.

Az utódok nagy sikerrel gyarapították az első Vanderbilt szerzeményét. Myers 700 millió dollárra teszi e roppant családi vagyont, melynek összege lehet a hétszáz milliónál valamivel nagyobb, lehet valamivel kisebb is, de a legvalószínűbb az, hogy kerekében 700 millió. Ám a pénz ily temérdekségének pusztá megjelölésével, úgy mond, nem alkothatunk kellő fogalmat e család hatalmáról. A látszat az, hogy ez a család is csak egyes polgárokból áll, kik elméletben ugyanazokkal a jogokkal és ugyanazokkal a kötelességekkel vannak felruházva, mint minden más polgár. De ez csak hiedelem. Valóság szerint a Vanderbilt-család ama rendkívül gazdag családok dinasztiái közé tartozik, melyek ipari és politikai téren uralkodnak az Egyesült-Államokon. Sok vasútvonal és ipari társaság teljesen az ő kezükben van, másokban más hatalmas férfakkal és családokkal osztozkodnak. Azok a vasútvonalak, melyekkel közvetlenül a Vanderbiltok rendelkeznek, összesen 21,000 mérföldnyire terjednek s részvényükben 600 millió, kötvények-

ben pedig 700 millió dollár értéket képviselnek. Vanderbilt William K., e családnak egyik tagja, egymaga 73 közlekedési és ipari társaságnak és szindikátusnak igazgatója.

A vagyonalapító ifjúsága.

Vanderbilt Kornéliusz 1794-ben született. Szülei a Staten Islandon laktak. Atyja utasokat szállított kompján a sziget és New-York között, anyja őrizte a vagyont s egy régi családi órában kuporgatta szerény fölöslegeit.

Vanderbilt erőszakos, önféjű, fékezhetetlen, tudatlan fiú volt, így jellemzi a vagyonalapítót könyvének róla szóló jelentékeny részében Myers. Tizenkét éves korában alig tudta még leírni a saját nevét. De nagyon jól ismerte a járást a vízi utakon s már kamaskorában szorgalmasan bonyolította le a személy- és csomagforgalmat szülőszigetén és New-York között. A könyveket nem becsülte sokra, vétkes szenvedélye nem volt és semmit sem szeretett úgy, mint a pénzt. Hova-hamarabb saját bárkán szolgálta a parti forgalmat. De mikor megjelentek az első gőzhajók a tengeren, túladott a saját forgalmi eszközein s beállt kapitánynak egy gőzösré, mely New-York és New-Yersey néhány kikötőhelye közt végezte járatait. Korán felismerte Fulton találmányának világraszóló jelentőségét s ezzel emelkedett ki először osztályostársai közül, kik a régi mód szerint vitorlázgattak tovább a Hudson-folyón és az East Riveren, míg el nem tűntek nyomtalanul az ismeretlenek szízeitől.

Vanderbiltné, Kornéliusz kapitány felesége, szorgalmas és igyekvő asszony volt s míg férje a tengert járta, ő koresmát nyitott New-Brunswickban. 1829-ben már megkerestek 30,000 dollárt és Vanderbilt Kornéliusz megépíttette első tulajdon gőzhajóját. Szigorú gazdája volt embeinek és veszedelmes ellenfele üzleti versenytársainak. Olcsó tarifáival igyekezett tönkretenni őket, hogy maga uralkodhassék. Mikor pedig célját érte, a szállítási tételeit még magasabbra emelte, mint a volt versenytársai s úgy gazdagodott. Croffut, az első Vanderbilt egyik életfője, ez időben 30,000 dollárra teszi évi jövedelmét.

Negyven éves korában Vanderbilt Kornéliusz már félmillió dollárosi vagyon ura volt.

Üzleti módszerei.

Myers azzal vádolja Vanderbilteket, hogy megvesztegette New-York községétanácsát s úgy szerzett magának kiváltságot a városi kikötők használatára. Ezzel ütötte ki a nyeregéből konkurrensait. Hogy a dolog valóságos állat volt, azt Vanderbilt kortársai állítják, köztük minden bizonynyal az ellenfelei, kik nem érvényesülhettek vele szemben. Myers maga is beismeri, hogy ebbe s a hozzá hasonló sok más visszaélésbe és csalásba Vanderbilt nem volt a köz tudomása szerint belekeveredve, vagy semmi esetre sem nyilvánvalóbb módon, mint az Astorok, a Rhinelanderek, a Goetelek, meg a többi nagyon gazdag férfiak, kik óvatosan háttérben szoktak maradni és rendszerint közbenjárók segítségével tépázták New-York város vagyonát. E dologban hát egész határozottsággal csak azt lehet megállapítani, hogy Vanderbilt New-Yorkban győzelmesen harcolt a versenyző vállalatokkal. E mellett bizonyos, hogy New-York községétanácsa sem ekkor, sem máskor nem volt tisztakezű.

Vanderbilt ekkor már egyike volt az Egyesült-Államok első hajótulajdonosainak. Egyszerre száz hajója járt a tengeren. Az előbbi fejezetben láttuk már, hogy tőle telhetőleg igyekezett tönkretenni versenytársait. Ezt a módszert most nagyobb arányban folytathatta tovább. Nyugodt szemmel nézte, hogyan rendeznek be mások jövedelmező gőzhajókat. Mikor aztán elérték a sikert, jelentkezett, s az elé a kettős választás elé állította őket, hogy vagy megosztják vele hasznukat, vagy legazolja őket versenyével. Croffut ezt így fejezi ki életírásában: «Szeretett ellenzékenkedni. Az volt a gyenge oldala, hogy bárhol fedezett fel egy-egy hajóvonalat, mely nagy haszonnal dolgozott, szembe szállt vele és falhoz szorította, a megnyílt alacsonyabb tarifát és jobb teljesítményt állított vele szembe.»

Kissé bonyolultabb az eset Vanderbilt postai vállalkozásával. Erről nagyon sok szó esett a washingtoni szenátusban a postagözösökről szóló

törvény 1858-iki vitája során. Tíz évvel e törvény megalkotása előtt az Egyesült-Államok kormánya olyképen gondoskodott a tengerentúli posta lebonyolításáról, hogy nagy pénzbeli segélyvel támogatta a gőzhajótársulatokat a postai szolgálat elvégzéséért. De a hajótulajdonosok ezen az állami támogatáson túl még nagy portót is szedhettek a továbbítandó levelekért, nem kevesebb, mint 20 vagy 29 centet. Ez évente egy millió dollárt hajtott a hajótársulatoknak s az óriási összeget háromnegyedrészben a szegény kivándorlók fizették meg keserves keresetükből.

Vanderbilt kapta az oroszánrészt ebből a zsákmányból. S ebből építette újabb, megújabb hajóit, úgyszólván közköltésen. A másik jelentékeny rész az állami szubvencióval támogatott másik gőzhajóvállalatnak, az E. K. Collins & Co. cégnek jutott. Ez a cég a szubvenció és a megengedett portó révén évente kerek egy millió dollárt keresett a new-york-liverpooli vonal ellátásáért. Vanderbilt szubvencionált európai hajóvonalai a southamptoni, havrei és brémai postaszolgálatot bonyolították le.

A washingtoni szenátus már említett vitájában a szenátor urak napokon át egyebet sem tettek, mint hogy e két vállalat érdekeit védtek, mintha Vanderbilt vagy Collins megfizetett

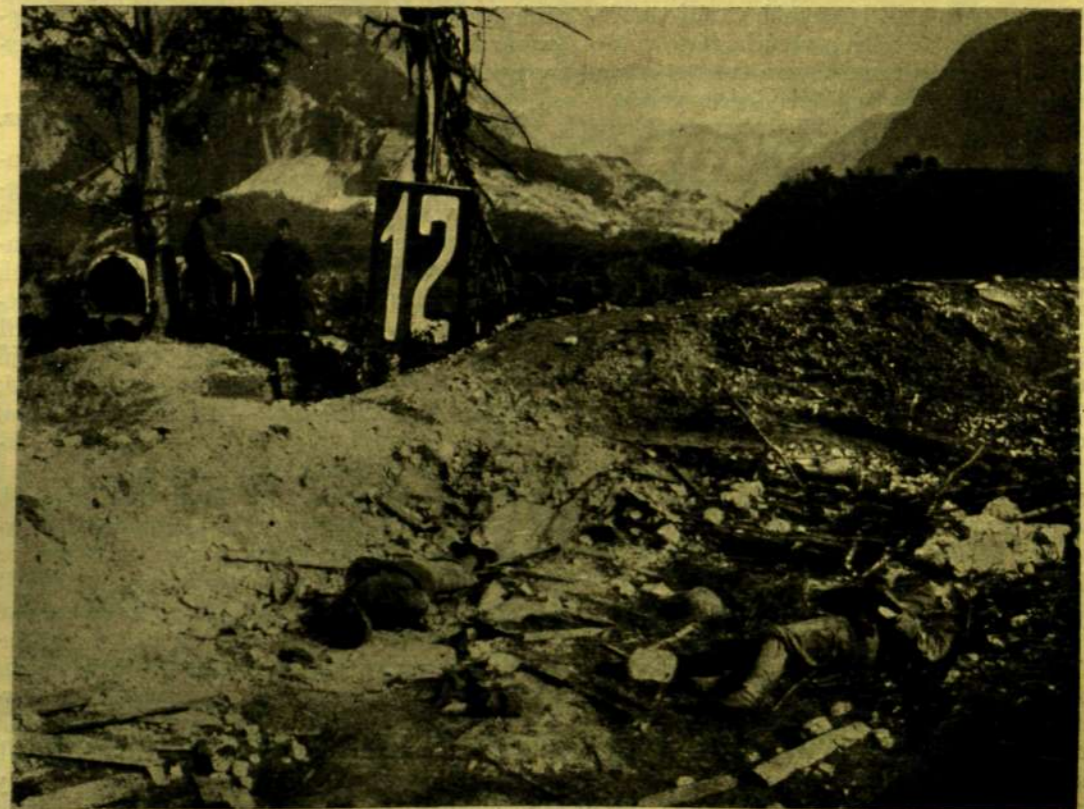
AZ ELSŐ TIZEZER OLASZ FOGOLY. — «Leipziger Presse Büro» felvétele.

KRAUSS ALFRÉD TÁBORNOK, AZ ÉSZAKI CSAPATOK VEZÉRE VEZÉRKARI FŐNÖKÉVEL PRIMAVESI EZREDESSÉL.

ügyvédei lettek volna. Felállt aztán Toombs szenátor, ki egyik párthoz sem tartozott s beszédében reámutatott a következőkre: az, hogy Vanderbilt és Collins közt harcz és háború volna, csak látszat. Vanderbilt és Collins közt valóság szerint titkos megegyezés van, melynek értelmében az állami támogatást megosztják egymással. Különös vádaskodásukkal csak el akarják háritani magukról az egyetértés látszatát, főképen pedig meg akarnak előzni minden támadást a monopoliom rendszerre ellen és még nagyobb szubvenciót akarnak. A mi egyébként, Myers szerint, nem áll útjában annak, hogy Vanderbilt és Collins e titkos összeköttetésük idején is ne törtek volna egymás romlására.

Még ezífrábban állt a dolog Toombs szenátor leleplezése szerint, a kaliforniai postával, melyet szintén két hajóvállalat bonyolított le összesen évi 900,000 dollár állami támogatás ellenében. Ám Vanderbilt, ki e postavonalon nem is volt érdekelve, megfenyegette a két hajótársulatot egyrészt azzal, hogy felveszi velük a versenyt, másrészt azzal, hogy nyilvánosan leleplezi csalásukat. Így abba a kényszerhelyzetbe vitte őket, hogy havonta 56,000 dollárt fizettek neki a pusztá hallgatásáért. Toombs szenátor élesen fakadt ki a szubvenciók rendszerre ellen. «E rendszernek eredménye az, — így szólt — hogy most előll egy ember — s ez az ember,

ELPUSZTULT OLASZ ÁLLÁSOK FLITSCH MŰGÖTT.

úgy látszik, az öreg Vanderbilt; sohasem láttam őt, de műveletei csodálkozásba ejtettek — a ki egyenesen nekik ront s elragadja zsákmányukat. Ő a csuka, ki felfalja azokat az apró ragadozókat, melyek a kongresszus körül úszkálnak. Egyszerűen így szól: «Adjatok át nekem a pénzből havonta 56,000 dollárt, hogy a kikötőben vesztegethessek hajóimmal s ők úgy cselekedzenek.»

Két évvel utóbb a kongresszus vizsgálóbizottságot küldött ki, megvizsgálni a sok panaszt, mely mind hangosabbá vált a posta és a közigazgatás egyéb ágainak körében elharpodott korrupció miatt. És Toombs szenátor vádjai beigazolódtak. Vanderbilt a szokatlan üzleten milliókat keresett. Csak azért rendezte be kaliforniai hajóvonalát, hogy hajózás nélkül jusson hozzá két nagy hajózási vállalat jövedelmeinek naggyabbik feléhez.

A polgárháború Vanderbilt gazdagságának új forrása.

A polgárháború a hajózásnak egy új nemét virágoztatva fel: a kalózkodást. Az olvasó már szerezhetett némi fogalmat a búsás keresetnek erről a neméről, mely nem egy vakmerő amerikai hajóst tett akkor milliommossá, de a hajózást általában megbénította, lehetetlenné tette. Vanderbilt ebben a viharos időszakban érkezettnek látta az időt, hogy végképen

AZ UDINEI PÁLYAUDVAR A VÁROS ELFOGLALÁSA UTÁN.

szakítsón a tengerhajózással és a forgalomnak másik, biztosabb eszköze alapítsa jövőjét: a vasútnak.

Hatvankilenc éves volt már, — így vet róla képet Myers — szálás, tagbaszakadt, sötétarcú, feltűnően erőteljes férfi. Nem vette le magáról ifjúkorának tudatlanságát; nem tudta helyesen leírni a legegyszerűbb szót sem, a beszéde pedig sajátos vegyülmény volt a zaggyaságnak, a tájnyelvnek és a nyereségnek. Mondják, hogy többet és cifrában káromkodott, mint bármelyik kortársa. Czinikus, bizalmatlan, kevésbeszédű és fukar volt, mint az Astorok. Terveit nem közölte senkivel. Üzleti dolgaiban köztudomás szerint soha a legkisebb elnézést sem gyakorolta; megkövetelte az utolsó fillérig, a mivel bárki adósa volt. Fukarságában annyira nem ismerte a megalkuvást, hogy évekig nem volt hajlandó kimustrálni Washington-téri házának ócska szőnyeget. Sohasem olvasott mást, mint újságait, melyeket reggeli közben szokott futtatban átnézni. Gyermekével szemben szigorú volt s nem ismerte az elnézést. Maga Croffut is bevallja, hogy a családja félt tőle. Egyetlen szórakozása a vadászat és a whist-játék volt.

Ilyen volt az öreg Vanderbilt Kornéliusz, mikor 45 millió koronás vagyonnal a kezében, elhatározta, hogy minél nagyobb vasúti vonalakat kerít birtokába, noha a vasúthoz és a vasút-építéshez jóformán semmit sem értett.

De egyelőre még hajótulajdonos volt s a polgárháború abba a kényszerhelyzetbe hozta, hogy számot vessen a körülményekkel. Milliomostársainak egy része a hadiszállításra adta magát és tiszteres árbán szállította a kormányt a municziót, mely akárhányszor oly értéketlen volt, hogy alig, hogy átvették, már el is dobtatták. Szállítottak — beszéli Myers — rossz egyenruhát és takarókat és hasznavehetetlen lábbelit; azonkívül élelmiszert, mely oly silány volt, hogy a katonák megbetegedtek tőle; megvesztegetés segítségével katonaszállítás czéljára megvették a kincstári pénzen korhadó és roskatag hajóikat.

Vanderbilt, e korszak egyik leggazdagabb emberét, a nagy hazafi példjaként szokták emlegetni később a díszretét zengő biográfusok. 1862-ben, mikor a Lincoln-kormány elhatározta, hogy Bank tábornokot nagy szárazföldi és tengeri haderővel New-Orleansba küldi, Stanton hadügyminiszter Vanderbiltet nevezte ki kormánybiztosnak a flotta felszerelésére és szállítóhajóknak minél sürgebb összehátrálására. Vanderbilt vállalta a megbízást s nem sokára oly hangos lett a hajók túl zsufoltsága és a katonák életét veszélyeztető állapota miatt, hogy a kongresszus kénytelen volt bizottságot küldeni ki a vadák megvizs-

gálására. A kihallgatások során furcsa dolgokat állapítottak meg. Kitűnt, hogy Vanderbilt csak azokat a hajókat vette meg, a melyeket egy bizonyos Southard T. B. nevű ember közvetítésével ajánlottak fel neki. Ez a Southard pedig csak úgy volt hajlandó belemenni az üzletbe, ha az ajánlattevő hajótulajdonos a vételárnak öt, néha tíz százalékát felajánlotta neki jutalékul. Az ilyképen óriási pénzen megvásárolt hajók közül aztán, mint Grimes szenátor mondja a kongresszus elé terjesztett jelentésében, akárhányról kitűnt, hogy elkorhadó, régi hajó. Ugyanez a Grimes szenátor mondja a következőket is: «Ha a szenátorok egy pillantást vetnek e jelentés 18. oldalára, látni fogják, hogy Vanderbilt az Eastern Queen gőzösért naponta 900 dollárt fizetett a harmincz első és 800 dollárt a többi napra, holott a kormány napi 500 dollárért bérelte ugyanazt a hajót a Burnside-expedíció számára, a mi naponta 300—400 dollárkülönbséget jelent. A Quinebang-ért naponta 250 dollárt fizetett, holott a kormány ugyanazta hajót más alkalommal napi 130 dollárért bérelte. A Shetucketért, mely azelőtt napi 150 dollárért állt a kormány szolgálatában, Vanderbilt naponta 250 dollárt fizetett stb.»

Ilyképen megszorodott millióival Vanderbilt új irányba terelte üzleti tevékenységét s mindenképp elhatározta azt, hogy megvásárolja a New-York and Harlem-vasút részvényeit.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A nők titka. Csathó Kálmán derült és kellemes író. Nem farszítja az olvasót nehéz problémákkal, nem izgatja nagy szenvedélyekkel s nem hozza zavarba az originalitás meglepő hatásaival. — A jó társaságbeli ember könnyedséggel beszél olyan dolgokat, a melyeket a társaság szeret hallani, a melyek leggyakrabban szerepelnek a beszélgetések tárgyai közt s azon a hangon beszél, a mely a jó társaság hangja, vidám, diszkrét elmésséggel és keserűség nélkül, enyhe maliciával. Az a modor ez, a mely kedvelté teszi az embert a társaságban, különösen a nők előtt s Csathó is ennek köszönheti gyorsan kivirult népszerűségét. Új novellás könyve ezt bizonyára fokozni fogja. Egy közös témája van; a házasság s miről szeretnek az emberek jobban beszélni és hallani, mint a házasságról? Egy házassági hír mindig a legnagyobb szenzáció a házaslandók társasági körében. Csathó külön-teremt állít fel a házasságra: a nőknak van egy közös, félte őrzött titka, a melyet férfiak semmi körülmények között sem árulnak el s ez a titok arra vonatkozik, hogy miképp kell a férfiakat megbázosítani. Az egész nő nem ily módon egy roppant házastó matfia, a mely nem tűri, hogy férfi házastulaton maradjon s a melynek praktikája alól csak ritka ember tud megmenekülni. A férfi ebben a dologban többé kevésbé mind ostoba, észre sem veszi, mikor már házasságra van ítélve s a mikor az ítéletet végrehajtották rajta, azt hiszi, hogy ő akarta a házasságot, ő választotta ki magának a nőt. Az elméletet bizonyító példákat esokorba fűzve mutatja meg az író *A házasságok az ében kőtelnek* című novellájában, a mely a kötet legnagyobb darabja. Itt nem kevesebb, mint három házasság jön létre az elméletnek megfelelően s úgy érezzük, kissé nagyon is megfelelően. Nem is ez a legjobb a novellában, hanem a fa-lusi úri kislány alakja, a ki tökéletesen tiszta és tudatlan még s egyszerre szemléletes képekben lobban eléje az érzelmi szerelem misztériuma, a mely felkavarja, megrendíti a lelket, s megnyitja a szemét az élet valósága számára. Ez a részlet mutatja meg leginkább az író, ha ezt csak kissé kimélyíti, akkor a novella sokkal többet is elérne a merő szórakoztatásnál. Egy másik jelenetben, mikor a parasztlány és az úri elbűsűzök egy félbemaradt szerelmi kettős után, szintén van gyöngédség, meghatottság és érzés. Formailag kiváló a novellák közül az, a melyben egy letört, duhaj úr elmondja kutyáinak történetét, a mely tulajdonképen asszonyainak története. Ebben a parallela minden erőszakolás nélkül s mégis következetesen van keresztülvie, kihozta maradék nélkül az író mondanivalóját. Ez a legkomolyabb is a novellák között, — a többiben az ingerkedő hang az uralkodó. Csathónak specialitása a malicziózus kötekedés a női nemmel, valami enyhe és egyáltalán nem veszedelmes asszony-ellenesség, a dolgoknak a különösen a házassági dolgoknak férfi-szempontról, férfi-szemmel való nézése, de ez csak olyasféle tréfálkozás, nincs benne semmi tragikus, nem elegendnek bele a nemek közötti ősi harc keserű hangjai s ezért az asszonyok is mulatnak rajta, nem veszik tőle rossz néven. Mindenki úgy válik meg könyvétől, mintha egy kellemes és szimpatikus, a társasági formákat és szokásokat betetőző, elms társalgóval tölött volna együtt egy-két órát.

A székelyek. Gaggyh Dénés érdekes és tanulságos füzetben ismerteti a székelységet, multját, jelen életét, földjét. Sorra veszi a székelyek lakta vidékeket, a Nagyküküllő vidékét, Csik-Gyergyót,

a háromszéki rónát és a kárpáti szorosokat s a Maros és Nyárad völgyét. Leírja a tájakat, a városokat és főbb községeket, a bennük lakó nép életét és mindenféle viszonyait s tájékoztat minden egyes hely multjáról, történelmi nevezetességeiről. Nagyjában összefoglaló képét adja a székelységnek, a közüle való ember helyi ismereteivel, a föld és nép iránti rajongó szeretettel. Vonzón, élénken és sok melegséggel ír, kis munkája kellemes olvasmány és nagyon jó tájékoztató a magyar föld egyik zugában, a melyet még mindig nem ismernek eléggé. A füzet a Magyar Könyvtárban jelent meg. Radó Antal e kitűnő vállalatának legújabb sorozata ezen s *Drasche-Lázár Alfréd múlt heti számunkban ismertett füzetét* közli *A kőtoró és egyéb elbeszélések* címmel, valamint a magyarból lett népszerű angol író, *Orcaz bárónő* detektív történetét *Lady Molly Kalandjai* címmel. A Magyar Könyvtár a Lampel R. (Wodianer F. és fia) cég adja ki; egy-egy szám ára 36 fillér.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklapja legújabb november 18-iki számába *Várad* Antal írt verset, *Benedek Elek elbeszélést* és verset, *Dánielné Lengyel* Laura folytatja regényét, *Schöyfin* Aladár az olaszokról írt érdekes cikket, *Kölemen* Andor verset, stb. Sok szép kép, az *Emmi Csodaországban* című regény, kis krónika rovat, tarka mese, a rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI.

November 8. A nyugati harczterén Flandriában az angolok nem újtották meg támadásaikat, csak a tüzérési harc maradt élénk. Az Ailette-lápolyon a németek sikeres előtéri harczai. A Sundgauban a Rajna-Rhône-csatorna két oldalán a tüzérési tevékenység nagy heveségre fokozódott. Francia rohamcsapatok támadásait a németek visszaverték, csak Heidweilertől nyugatra maradt árokrészek a kezükön. Az olasz harczterén tegnap előtörtünk a Livenzáig. A folyón való átkeléssel szemben az ellenség mindenütt a leghevesebb ellenállást fejtette ki, de több helyen

visszavetették és további visszavonulásra kényszerítették. Az olaszok a hegységein is számos ponton szivósan ellenálltak. Tolmezzótól délre egy vitéz olasz csoport átkaroló támadásunkkal szemben napokig tartotta magát. Teppeapellót este az olasz ágyúk beszúrták a tüzelést, tegnap felrobbantották védelmi műveiket s miután kísérleteik, hogy keresztülvágják magukat meghiusultak, a néhány ezer főnyi ellenség megadta magát. A Cadore parkány hegységeiben és a Primoerben is heves összeütközések kerültek a sor. Fontos pontokat kerítettünk hatalmunkba. Egy tábornokot, egy hadosztálytörzset, két ezredet, 17,000-nyi legénységet fogtunk el és 80 ágyút és 6 r-pülögépet zsákmányoltunk. Foglyaink száma 250,000-re, az ágyúszákmány 2800-ra emelkedett.

November 9. A nyugati harczterén Flandriában egyes helyeken jelentékeny erőre emelkedett a tüzérési harc. Sundgauban a németek rohamcsapatokat visszavertek. Az olasz harczterén a Livenzánál megörtük az ellenség ellenállását. Az egész arcvonalon átléptük a folyót és nyugat felé nyomulunk előre. A tiroli határhegységeken is előrehaladtunk.

November 10. Flandriában Poelcapelletől északra angol előretöréseket visszavertünk. A Chaume-erdőben a németek francia állásokat foglaltak el. Az olasz harczterén mind mélyebbre jutunk Venetia tartományában. Erős osztrák-magyar és német haderő áll az alsó Piave mentén. Ellen-séges utóvédeket mindenütt megvertünk. Tíz napi súlyos hegyi harczok után, melyek a Monte Palra-bal rohammal való elfoglalásával kezdődtek és a legelső Piave-völgy felett uralkodó erődcsapatok bevetelével tetőpontjukat érték, tegnap 34. gyaloghadosztályunk meghódította Vigót és Pieve di Cadort. Ez a hadosztály 10,000 hadifoglyot, 94 löveget s számtalan géppuskát és aknavetőt szállított be. A Cordevole-völgyben megszállottuk Agardót. A régi olasz arcvonal letörése most már a Hétközség keleti részére is átterjed. Conrad tábornagy csapatai Borgótól keletre nyomulnak előre a határ ellen és elkekeredtek utcai harczokban hatalmukba kerítették Assigo városát.

November 11. Flandriában a Poelcapelle és Passchendaele közti tölésértelep tegnap ismét elkekeredett viaskodás színhelye volt. Az angolok friss hadosztályokkal, mely fagorásban támadtak. A támadás arcvonalának közepén benyomultak a német védelmi övezetbe és megrohanták a magaslatoikat, a melyek megszállására törekedtek, de német zászlóalj ellenlökése visszavetette őket.

Őt izben ismételték meg támadásukat, de ezek már a német tüzérési elhárító tüzeiben többnyire már a német vonalak előtt szétzúzódtak. A hol tért nyertek, ott a németek szuronnyal vetették őket vissza. Brandenburiak utánuk nyomultak és elfoglalták tőlük kiinduló állásaik egy részét. A tüzérési harc estig tartott és a támadás mezejébe csatlakozó állásokra is átesapott. Este az angolok egy részleges támadása Zonnebekétől keletre meghiusult. Az olasz harczterén a Piave alsó folyásánál az olaszok további ellenállásra készülődnek. A hegységek hadműveleteink sikeresen haladnak előre. Belluno kezünkben van. A Hétközségben fontos magaslati állásokat foglaltunk el. Erős olasz ellentámadások egy helyleg elhárított harcai mozzanatot leszámitva sehol sem érték czélt.

November 12. Flandriában Passchendaelenél a németek részleges angol támadást visszavertek. Napközben a tüzérési nyugtalanító tüzelése. Az olasz harczterén a Piave alsó folyásánál németek elfoglalták a keleti parton levő Vidor hídfőt. Bellunóból hadosztályaink Feltre felé közelednek. Longaronénál, Bellumtól északra egy hadosztálynyi erőségi olasz csapatot elvagtunk. Egy tábornok, 10,000 ember, sok ágyú és hadiszer jutott kezünkre. Conrad tábornagy haderő az ellenséget a Sugana-völgyben Castel Tesinón és Grignón túl vetették vissza.

November 13. A nyugati harczterén felderítő harczok és rohamcsapatok támadásai. Az olasz harczterén a Hétközség területén további magaslati állásokat ragadtunk el. Grignótól keletre rohammal elfoglaltuk a Cima di Campon a Leone páncélművet. Ugyanekkor Cima di Lan páncélerőd felrobbantva került kezünkre. E két erdmű elfoglalásával az olasz határerdműnyek legerősebb zárócsoportján ütöttünk rést. Lamont és Fonzasót elfoglaltuk. Conrad tábornagy csapatai a legutóbbi napokban 2500-nál több foglyot szállítottak be. A Cordevole völgyben egy olasz ezredet elvagtunk és fagyverlettelre kényszerítettünk. Egy ezredes, négy törzstiszt és 4000 ember foglyokul szállítottunk be. Az alsó Piave mentén helyenként élénkebb harcai tevékenység.

November 14. Flandriában Dixmuidennél és Passchendaletől északra a tüzérési tűz jelentős erőre kapott. Az olasz harczterén csapatinak beváltak Feltrebe és Fonzasóba. A Sugana-völgy mindkét oldalán az utóbbi napokban elért eredményeinket hatalmasan kibővítettük. Elértük Primolanót is miután tegnapelőtt elfoglaltuk a

VIDOR MARCELL új verseskönyve: **A HOLT RÜSZÖR DALOL** — Versek a nagy világegés idején. — Ára 2 korona. Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-k-nál, Budapest, VI., Andrássy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

ROZSNYAY PEPSIN BORA. Kelleme ízű, kiváló jó határu szer **étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen.** Étkezés közben véve, megóv a **gyomorgerheléstől.** Egy üveg ára 3 kor. 20 fill. Kapható: minden **gyógytárban** valamint **Rozsnyay Mátyás** Arad, Szabadság-tér 8.

Bársonyos lesz a keze ha lefekvéskor **Diana-krémet** és felkelés után **Diana-pudert** használ. Próbátégely vagy doboz 1.—kor. Nagy tégely " 2.50 " Mindenütt kapható. Alapítva 1810-ben. **Haltenberger Béla Kassa** ruhafestés, vegyi tisztítás, gallértisztítás. A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN. Gyászesetben ruhafestés feketére és egyenruhák tisztítása soronkivül.

XXXIII. magyar királyi **Jótekonyczélú Államsorsjáték.** Ezen pénz-sorsjáték remélhető tisztá jövedelme közhasznú és jótekonyczélokra fog fordíthatni. — Ezen sorsjátéknak összesen 14885 nyeresége van, melyeknek összes értéke 475,900 koronára rug készpénzben. Főnyeremény 200,000 korona készpénzben. Továbbá: 1 főnyer. . . 30,000 K készp. | 1 főnyer. . . 10,000 K készp. 1 " . . . 20,000 " " | 1 " . . . 5,000 " " stb. Húzás visszavonhatatlanul 1917. évi december 6-án. **Egy sorsjegy ára 4 korona.** Sorsjegyek kaphatók valamennyi posta-, adó-, vám- és só-hivatalnál, az összes vasúti állomásokon s a legtöbb dohány-tűzében és váltó-üzletben.

MATYON-FEL **GISSHÜBLER** természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

ÓRAK kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jóállás mellett. **ÉKSZEREK** dívatos és kelés kivitelben. **EVŐESZKÖZÖK** ezüst és alpaccaezüstből. **EZÜSTNEMÜEK** és **DISZTÁRGYAK** rigorosan szabott jutányos árakon készpénz és előnyös részletfizetési feltételek mellett beszerezhetőek. **BRAUSWETTER JÁNOS** OHRONOMETRER és MŰORÁSNÁL Alapítványt Számos ki-tűnítés. Több ezer elismerés levél. Legújabb díszes nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Monte Longarót, magas hóban rohammal bevetünk több védelmi művet Asiatól keletré és a Monte Lissere levő pénzérméit. Az Oroszország ellen küzdő szövetséges haderők most már az Adriától a Pasubigi ellégek területén állanak. A ledrói tó mellett rohamesetaink kivették az elléget két támaszpontjából.

HALÁLOZÁSOK.

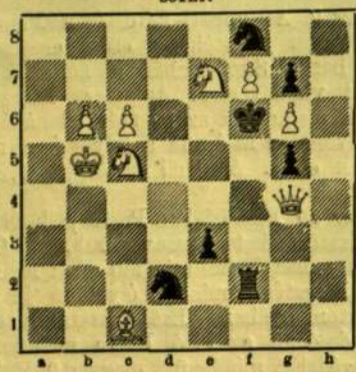
Hősi halált haltak: GYENGE ZSIGMOND, 33-ik gyalogezredbeli főhadnagy a harcztéren szerzett betegsége következtében 27 éves korában a debreceni katonai kórházban meghalt. — GUILLEAUME ALADÁN tüzérfőhadnagy, több vitézségi érem tulajdonosa, 25 éves korában, Albániában. — SINGER OTTÓ tartalékos hadnagy, a harcztéren szerzett betegsége következtében 31 éves korában az orosz- lengyel Wynán. — NAGY JÓZSEF rendes tanár, tartalékos hadnagy, az ezüst vitézségi érem tulajdonosa, 28 éves korában, a bukovinai harcztéren. — DARÓCZI AMBRUS bálványi segédjegyző, repülőfőhadnagy, a ki a háború elején önként jelentkezett katonai szolgálatra és egyike volt legmerészebb repülőknél, légi küzdelemben az olasz harcztéren. — PALLÓS DÁVID hadnagy, a hadikétfémes harmadosztályú katonai érdemkereszt és a kis ezüst vitézségi érem tulajdonosa 37 éves korában, az olasz harcztéren. — LÖBLÖVICS SÁNDOR hadnagy, a 19-ik közös gyalogezredben, a ki 1916 július 27-én megsebesülve orosz tozságra került, 1916 augusztus 2-án, a kiev kórházban. — FEHÉR VILMOS hadapródjelölt, az olasz harcztéren. — POTZNER HENRIK, a 44-ik gyalogezred hadnagya.

Elnyitak még a közelebbi napokban: Tancsi FÖLDVÁRY JÁNOS, császári és királyi kamarás, 76 éves korában, Szászvároson. — LÓNYAI GÉZA, császári és királyi kamarás, országgyűlési képviselő, 60 éves korában, Budapest. — A kún-szentmiklósi adóhivatal tisztikara jelenti, hogy kartársuk, GYURKOVITS SÁNDOR, adóhivatalbeli főtitész meghalt. — MANÓSY ALAJOS, építész, 79 éves korában, Balassagyarmaton. — SZÜCS GYULA, a Magyar Agrár- és Járuléktörvények gazdasági felügyelője, Budapest. — STRÖCKER ALAJOS, gyógyszerártulajdonos, 62 éves korában, Budapest. — GERENDAY ANDOR, Budapest, fő- és szekvárosi műszaki tanácsos, 50 éves korában, Piskén. — NAGY BÉLA, 46 éves korában, Títele.

Özv. BARD SIMONNÉ, 88 éves korában, Budapest. — Özv. ZBORAY ANTALNÉ, szül. Neubert Réza, 74 éves korában, Budapest. — Özv. ROSENBERG JÓZSEFNÉ, szül. Neumann Julia, 68 éves korában, Budapest. — BRUMBER KÁLMÁNNÉ, szül. Gansel Hermine, 56 éves korában, Perjámoson. — Özv. LIPTÓRSZAHÉGY RÓZSABEIGY AURÉLNÉ, szül. Fischer Etelka, 55 éves, Budapest. — Somlyai SOMOGYI ENNŐNÉ, szül. Briatsy Irmuska 28 éves korában, Mezótúron.

SAKKJÁTÉK

3078. számú feladvány Kintsig Gyorok R.-től.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

Szerkesztői üzenetek.

Zombor T. D. A körözött elnevezések alatt az irodalom és művészet különböző újabb áramlatait értjük. Verismus nagyjában egyet jelent a naturalizmussal: a természetnek minden idealizálás nélküli, a valósághoz szorosan ragaszkodó ábrázolása. Az impresszionizmus a pillanatnyi benyomást igyekszik megörzítetni, mielőtt még a gondolkodás módosította volna. Ennek az iránynak különösen a XIX. század festőművészetében van nagy fontossága, míg a verismus és a naturalizmus inkább az irodalomban végzett nagy átalakítást. A szimbolizmus az a kifejezés mód, mikor a művész közölni valóját nem közvetlenül, a dolgokat nyelvi névvel, hanem hasonlatokba és képekbe burkolva mondja el. A neoromantizmus a múlt század középi romantikus világteljesítésnek a modern érzületnek megfelelően módosított feltámasztása. Részletes felvilágosítást kérdéseire leginkább úgy kaphat, ha elolvass egy a modern művészetet vagy irodalmat ismertető könyvet.

Nemcsak a hadviseléshez, hanem a békéhez is pénz, pénz, pénz kell. Jégyez tehát hadikölcsönt!

EGYVELEG.

* Hirsch Lipót alapítvány. A Franklin-Társulat nyomdai szakbizottsága által volt ügyvezető igazgatójuk, jelenleg a Franklin-Társulat igazgatótanácsának tagja örményesi Hirsch Lipót nevére — ötvenéves nyomdászágának jubileuma alkalmából — örök időre létesített 5000 koronás alapítvány kamatai, Lipót-napiján az intézetbeli rokkant nyomdászok között szétosztatták.

Miért vesz pénzért hanglemezeket, mikor megunt és törtek helyett ráfizetés nélkül kaphat újakat Wagner a «Hangszer-Király» cégénél a világhírű «Favorit» hanglemes- és beszélgépgyár főraktárában (Budapest, József-körút 15.). Kérjen a saját érdekében bővebb felvilágosítást.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 42-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Félkelt-e jöltámadás majd téged, ki gyermeked síralma sem ébreszthet.

Felolós szerkesztő: Holtsy Pál.

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Vármegyeczma 11. Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem utca 4.

Advertisement for a woman's health product. Title: 'A kövér nő élete kinlódás!'. Includes an illustration of a woman and text describing the benefits of the product.

Advertisement for 'Országos Hangjegykölcsönző Intézet'. Text: 'Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, főemelet. (Deák-tér mellett.) Hangjegykölcsönzőnk felolli a komoly és könnyebb zenefajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek. Előfizetés: 3 óra 15' — K, 6 óra 28' — K, 12 óra 52' — K. Az előfizetés beérkezével megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadatik. Folyton Újdonságok. Országos Hangjegykölcsönző Intézet Budapest, IV., Sütő-utca 2. főem. (Deák-tér mellett.)'

Advertisement for 'AZ AÉRO'. Title: 'AZ AÉRO'. Text: 'A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat. Minden számában érdekes és eredeti fényképfelvételeket közöl. A léghajózás eseményeiről, fejlődéséről és céljairól kitűnő és könnyen érthető népszerű cikket tartalmaz. Különösen figyelemre méltók a léghajózás és repülés hadi alkalmazásáról írott közleményei, valamint az ifjúság számára külön fenntartott kisrepülőgépek (modell) rovata. Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld Budapest, I. ker., Retek-utca 46. sz.'

A Franklin-Társulat kiadásában Budapest (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgári isk. tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és oktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rétt, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelezredes, Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közművelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölség és a háború, elmékedések a jövőről; befejezőül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál Budapest, VI., Andrassy-ut 21. és minden könyvkereskedésben.

Advertisement for 'Fogsorokat'. Text: 'Használhatatlan Fogsorokat. Film és esztétikelméletek, higányt, esztét. papír hulladékokat, zálogeszközöket vesznek: Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.'

Advertisement for 'A FERGETEGBŐL'. Text: 'MÓRICZ PÁL új könyve: A FERGETEGBŐL. Rajzok a magyar katonáról, magyar alakokról és magyar vidékekről. Ára 5 korona. E könyv kiadásából és árusításából befolyó minden jövedelem a magyar kir. budapesti 1-ső honv.-gyalogezred özvegy- és árvaalapját illeti. Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.'

Advertisement for 'Margit-Crème'. Includes an illustration of a woman's face. Text: 'Margit-Crème. a frangiu hölgyek kedvenc szépség szerze, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásban rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan vegyítés készítmény, amely a külföldön nagy felütést keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K. Margit-szappan 5 — kor. Margit-pouder 1-50 kor. Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon. Kapható minden gyógyszertárban, illatszert- és drogg-üzletben.'

Advertisement for 'HAJELTÁVOLÍTÓSZER!'. Text: 'Ravissant eltávolított hölgyek arczáról karjáról minden kellemetlen szörzetet. Fijálmassza. Azonnal látható hatás. Orvosilag ajánlva. Vidékre utadtással. Szétküldés díszkötén. „Rebelkrém” a kóbelt fejleszt, keményny és átvéré teszi. Arczhámlasztó és krémek. — Kitűnő arczfehérítőkrém. BOTTÁR REGINA kozmetikai intézete. Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.'

Advertisement for 'NAGYOTHALLÓKNAK'. Text: 'NAGYOTHALLÓKNAK nélkülözhetetlen a világhírű akusztik halló készülék. DEUTSCHE AKUSTIK GESELLSCHAFT magyarországi raktára Budapest, VII., Akácfa-utca 4. Telefon: József 64-07. GLÜCK GYULA'

Advertisement for 'AZ ÓRIÁS'. Text: 'MOLNÁR FERENCZ ÚJ KÖNYVE: AZ ÓRIÁS ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK. Ára 5 korona. A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA. * KAPHATÓ MINDEN KÖNYV- KERESKEDÉSSEN.'

Advertisement for '10 darab «PAX»-tablettával'. Text: '10 darab «PAX»-tablettával (60 fillér) 10 darab tojást takarít meg! Okos háziasszony használja. * Úgyes kereskedő árúsítja. 10 darabos mintai üdéményt 1.-K-ért bérmentve küldünk. 140 tubus K 60 bérmentve. — Feltűnő szép reklámok ingyen. PAX művek Budapest, Képviseletet folyesztünk. VII., Rákóczi-út 24. sz. Telefon: József 28-05.'

Large advertisement for 'MAGYAR KÖNYVTÁR'. Text: 'MAGYAR KÖNYVTÁR. Szerkeszti: Radó Antal. Újdonságok: Egy-egy szám 36 fillér. 875. BRÓDY SÁNDOR A kötőrő és egyéb elbeszélések. 880-881. DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD A kutyahőr és egyéb történetek. 878-879. ORCZY BÁRÓNÓ Lady Molly kalandjai Detektiv-történetek. Ford. Kisléghi Kálmán. 876-877. GAGYHY DÉNES A székelyek Hangulatok, mondai és történelmi vázlatok. Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden hazai könyvkereskedésben.'

Advertisement for 'CSILLÁROK'. Text: 'legmodernebb kivitelben, óriási választékban, kézzepénz vagy törlesztéses kölcsönű ellenében. — Gázfűtőkályhák, gázradiátorok, gáztűzhelyek, gázfűzők, gázvasalók kaphatók. Budapest, V. ker., Vilmos császár-út 3. szám alatt.'

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legregibb csipkésítő és kelmefestő gyári intézete.
Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fiókok: II. Fő-u. 27. IV. Eski-ut. 6. Kecskeméti-u. 14. V. Harmad-u. 4. VI. Teréz-krt. 38. Andrássy-ut. 16. VIII. József-krt. 2.
Telefon: Józsa. 2-37

A TURANIZMUS BIBLIÁJA

ZEMPLÉNI ÁRPÁD
KÖNYVE:

TURÁNI DALOK

MONDAI ÉS TÖRTÉNETI ÉNEKEK
ÉS POLITIKAI KÖLTEMENYEK.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

MOLNÁR FERENCZ

ÚJ KÖNYVE:

ISMERŐSÖK

FELJEGYZÉSEK KRÓNIKÁK

Naplószerű feljegyzések ismerősükről: nagynevükről, névtelenekről — kortársakról.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

BERZEVICZY ALBERT

ÚJ KÖNYVE:

DÉLEN

UTIRAJZOK ÉS TANULMÁNYOK

138 KÉPPEL

Ára 20 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

IBSEN

KLASSZIKUS DRÁMAI KÖLTEMÉNYE:

PEER GYNT

FORDITOTTA
SEBESTYÉN KÁROLY

Megjelent a MAGYAR KÖNYVTÁR-ban
(871-874. szám.)

Ára I kor. 44 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

**RENDELÉSNÉL
SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI**

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ,

a kiváló magyar földrajzi íróról:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Eredeti nagyság 20x28 cm. Törvényesen védve.
Tetűs és szarvasra is függeszthető, asztalra is állítható.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

Magyar Törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai-ban

megjelent

AZ ÚJ EGYENES ADÓTÖRVÉNYEK

Jövedelemadó. Vagyonadó. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok keréseti adója. Hadinyereségadó. III. oszt. kereseti adó.

Készítették:

RÓTH PÁL dr.
bp. m. kir. adófelügyelőségi s.-titkár
és
TÉRFY GYULA dr.
miniszteri tanácsos.

Ára kötve 12 korona.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű
ebtenyésztési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-
évre 4.— K., egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

**Őrizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékét!**

A világháború majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen diszes, szép kivitelű fényképtartó keretet, (fekete móiret alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arczképét elhelyezhetjük, egy levelezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

VASÁRNAPI UJSÁG

47. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, NOVEMBER HÓ 25.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek:
Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 15.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postálag meghatározott viteldíj is eszotandó.

KIRÁLYUNK ÉS VILMOS CSÁSZÁR AZ OLASZ FRONTON. — AZ URALKODÓK A HADITÉRKÉPET TANULMÁNYOZZÁK.